

UNIVERZITA KARLOVA

HUSITSKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Druhý vatikánský koncil a jeho následovníci

Second Vatican Council and his Followers

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Doc. ThDr. Kamila Veverková, Th.D.

Autor:

Bc. Petra Poslední

Praha 2020

Poděkování

Chtěla bych poděkovat své rodině a manželovi za velkou trpělivost, kterou se mnou měli při tvorbě této práce, a své vedoucí práce, děkance doc. Veverkové, za značnou odbornou pomoc při realizaci diplomové práce.

Bc. Petra Poslední

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací s názvem „Druhý vatikánský koncil a jeho následovníci“ vypracovala samostatně s použitím níže uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 17. října 2020

Petra Poslední

Anotace

Tématem diplomové práce je druhý vatikánský koncil a jeho následovníci. Konkrétně se zaměřuje na svolání a vyhlášení sněmu v dějinném kontextu 19. století, které bylo pro církve i celý svět velice složité. Pro lepší pochopení celého průběhu 21. ekumenického koncilu je třeba znát jeho fáze neboli jednací období a meziobdobí. V dalších kapitolách se soustředím na dobu po koncilu, vztah sněmu a Československé socialistické republiky, blíže představuji postavy papežů Jana XXIII., Pavla VI. a otce Františka. Dále se zaměřuji na novou orientaci církve a v neposlední řadě polemizuji nad třetím vatikánským koncilem. Cílem této práce je poukázat na důležitost II. vatikánského koncilu a jeho následovatelů pro nynější církve a věřící.

Klíčová slova

Druhý vatikánský koncil, ekumenismus, katolická církev, koncil, období, pontifikát.

Annotation

The topic of the thesis is the Second Vatican Council and its Followers. Specifically, it focuses on the convening and announcement of the council in the historical context of the 19th century which was very difficult for both the world and the Church. To better understand the whole course of the 21st ecumenical council, it is necessary to know its phases meaning its periods and interims. In the next chapters I focus on the period after the council, relationship of the council and Czechoslovak Socialist Republic, present the characters of popes John XXIII, Paul VI and Father Francis in more detail. Furthermore, I focus on the new face of the Church and finally, I ponder about the Third Vatican Council. The objective of the thesis is to point out the importance of the Second Vatican Council and its followers for the current Church and believers.

Keywords

Second Vatican Council, Ecumenism, Council, Catholic Church, pontificate, period

Obsah

Seznam zkratk	6
Úvod	7
1. Co je EKUMENICKÝ KONCIL?	9
1.1. Platná pravidla ke svolání sněmu	9
2. I. vatikánský koncil	11
3. II. vatikánský koncil	14
3.1. Proč dochází ke svolání koncilu?	15
3.2. Vyhlášení sněmu	16
3.3. Fáze sněmu	17
3.3.1. První jednací období: 11. října – 8. prosince 1962	17
3.3.2. Meziobdobí v letech 1962–1963	19
3.3.3. Druhé jednací období: 29. září – 4. prosince 1963	20
3.3.4. Druhé meziobdobí	20
3.3.5. Třetí jednací období: 14. září – 21. listopadu 1964	21
3.3.6. Třetí a závěrečné meziobdobí	22
3.3.7. Čtvrté jednací období: 14. září – 8. prosince 1965	22
3.5. Nejvýznamnější konstituce, deklaráce a dekrety	24
3.6. Krize a skandály II. vatikánského koncilu	25
3.7. Prosazování závěrů plynoucích z koncilu	27
3.8. Pokoncilní období	29
3.9. II. vatikánský koncil a Československá socialistická republika	32
3.9.1. Účastníci II. vatikánského koncilu z Československa	36
4. Reformátor Jan XXIII.	41
5. Následovník Pavel VI.	45
6. Papež František – novodobý reformátor, zachránce	48
7. Nová orientace církve	53
8. Bude třetí vatikánský koncil?	57
Závěr	58
Seznam použité literatury	60
Přílohy	65
Příloha č. 1:	66
Příloha č. 2:	68
Příloha č. 3:	70
Abstrakt	71

Seznam zkratk

Pozn. – poznámka

Prof. – profesor

Tzv. – takzvaný

Např. – například

Tzn. – to znamená

Sv. – svatý

XXIII. – dvacátý třetí

KSČ – Komunistická strana Československa

Úvod

Již při výběru tématu diplomové práce mi bylo jasné, že se ve své práci zaměřím na jeden z ekumenických koncilů. Nakonec jsem se rozhodla pro zatím poslední, 21. ekumenický koncil z důvodu jeho velké atraktivity a neobvyklosti, zvláště pro mne jako pro křesťana studujícího teologii a žijícího řadu let v italském Římě. Už samotné jeho vyhlášení se zcela liší od běžných vatikánských postupů pro svolání koncilu. Zajímavou osobou, je zcela jistě postava Jana XXIII., který se o tento sněm osobně zasadil. On a později také Pavel VI. dopomohou koncilu k naprosté jedinečnosti a nezapomenutelnosti nejen pro církev, ale také pro širokou veřejnost. Neopomenu zmínit nynějšího římského biskupa Františka, který vede katolickou církev velice moderním stylem, pročež se o něm hovoří jako o reformátorovi, a který sám sebe považuje za následovníka II. vatikánského koncilu.

Diplomová práce je psaná metodou syntézy. Je rozdělena do osmi hlavních kapitol. V první kapitole upřesňuji, co je to vůbec ekumenický koncil a jaká jsou platná pravidla ke konání sněmu; seznam ekumenických koncilů je v příloze. Druhá kapitola se věnuje prvnímu vatikánskému koncilu, který měl velký vliv na druhý vatikánský koncil. Třetí kapitola, která sestává ze šestnácti podkapitol, pojednává o samotném druhém vatikánském koncilu, zaměřuje se více do hloubky a zmiňuje důvody ke svolání, fáze sněmu, nevýznamnější texty a skandály koncilu. Řeší také pokoncilní období a vztah Československé socialistické republiky ke sněmu. Čtvrtá, pátá a šestá kapitola jsou věnovány papežům Janu XXIII., Pavlu VI. a nynějšímu otci Františkovi. V sedmé kapitole otevírám téma nového směru církve a jejího působení ve společnosti. V neposlední řadě se dostávám do budoucnosti a vyhlížím třetí vatikánský koncil.

Cílem této práce je poukázat na druhý vatikánský koncil a jeho následovníky. Pro celou katolickou církev se koncil stal zlomovým. Pokračovatelé druhého vatikánského koncilu, hlásící se k tomuto odkazu jsou u katolické veřejnosti velice oblíbení. Tento sněm měl a stále bezpochyby má co říct k dějinám církve. I více než padesát let od synody můžeme vidět jeho věrné zastánce a průkopníky, díky nimž má nynější církev modernější a přívětivější tvář. Koncilní problematika je tématem pro odborné i popularizující publikace. Nejvíce citovanými autory, které jsem využila při tvorbě své diplomové práce, byli Prokop Brož, Otto Hermann Pesch, Domenico Gasso, Stanislav Balík, Jiří Hanuš a Paul Michael Zulehner.

Speciálně chci upozornit na českého katolického teologa Tomáše Petráčka a jeho kritickou práci *Církev, tradice, reforma. Druhého vatikánského koncilu*,¹ vznášející závažné otázky dnešní církvi a společnosti vůbec a svědka posledního koncilního dění, systematického teologa, Karla Skalického.

¹ PETRÁČEK, Tomáš. *CÍRKEV, TRADICE, REFORMA. Odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-853-0.

1. Co je EKUMENICKÝ KONCIL?²

Latinským výrazem *concilium*, tedy koncil, které vzniklo složením slova *cum* (v překladu *s, se*) a slovesa *calare* (v překladu *svolávat, volat a vyhlašovat*), vzniklo samostatné slovo pro tento výraz, tedy svolání. Běžně se také můžeme setkat s výrazem sněm či synod, případně synoda. Nejčastěji ale hovoříme o koncilu – v tomto případě o ekumenickém koncilu.

Ekumenický koncil je svoláním všech vyšších představitelů katolické církve z celého křesťanského světa k tomu, aby diskutovali, rozhodovali a projednávali vybrané záležitosti pod svrchovaným vedením aktuálně zvoleného papeže.

V příloze naleznete veškeré v minulosti svolané všeobecné sněmy. Mezi ty nejvýznamnější zcela jistě patří první čtyři (první nikajský, první konstantinopolský, efezský, druhý konstantinopolský), kde docházelo k ustálení základních pravidel víry. V této diplomové práci se konkrétně zaměřím pouze na jeden, který je zcela jistě v moderních dějinách nejvýznamnější – druhý vatikánský koncil.

Každá všeobecně uznaná synoda by měla být pro křesťanskou veřejnost a pro celou církev závazná a veškerá rozhodnutí plynoucí z těchto sněmů by měla být plně přijata a respektována.

1.1. Platná pravidla ke svolání sněmu

Základní pravidla koncilu, která cituji z Kodexu kanonického práva³:

Kán. 338

§ 1. Jedině papeži přísluší obecný sněm svolat, sněmu osobně nebo prostřednictvím jiných osob předsedat, jej přeložit nebo přerušit či rozpustit a také schválit jeho rozhodnutí.

² Přehled koncilů a vysvětlení pojmů podává v české překladové odborné teologické literatuře práce Huberta Jedina. Srovnej JEDÍN, Hubert. *Malé dějiny koncilů*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1990.

³ *Kodex kanonického práva: Úřední znění textu a překlad do češtiny: Latinsko-české vyd. s věc. rejstř.* Praha: Zvon, 1994, str. 41.

§ 2. Papeži přísluší určit, které věci se projednají na sněmu a stanovit jednací řád pro sněm; k věcem, které papež předložil, mohou účastníci koncilu připojit další, avšak tyto musí papež schválit.

Kán. 339

§ 1. Pouze biskupové, kteří jsou členy biskupského sboru, mají právo a povinnost účastnit se obecného sněmu s hlasem rozhodujícím.

§ 2. Na obecný sněm může papež pozvat i některé jiné osoby, které nejsou biskupy, při čemž určí jejich postavení na sněmu.

Kán. 340

Jestliže během obecného sněmu dojde k uvolnění úřadu papeže, sněm se samotným právem přerušuje až do té doby, kdy nový papež nařídí, aby pokračoval, nebo jej rozpustí.

Kán. 341

§ 1. Rozhodnutí obecného sněmu nabývají závaznosti pouze tehdy, jestliže byla spolu s účastníky sněmu schválena i papežem, papežem byla potvrzena a z jeho nařízení vyhlášena.

§ 2. Rozhodnutí biskupského sboru, učiněná sborovou činností jiným způsobem, který papež nařídil nebo svobodně přijal, vyžadují stejná potvrzení a vyhlášení, aby se stala závaznými.

2. I. vatikánský koncil

Než otevřeme naše největší téma – druhý vatikánský koncil, považuji za důležité se zmínit o I. vatikánském koncilu, který zcela jistě ovlivnil celé katolické prostředí 19. a 20. století i samotný následující koncil.

V roce 1864 se objevuje vůbec první zmínka o možném konání I. vatikánského koncilu. Při hlubším zkoumání zjišťuji, že byl koncil svolán ve velmi významný den, kdy probíhala oslava 1 800 let výročí smrti Petra a Pavla.⁴ Dne 29. 6. 1869 byla vydána svolávací bula, tedy tři roky po první zmínce. Samotné zahájení proběhlo o pár měsíců později, 8. 12. 1869, ve Vatikánu.

Tohoto sněmu se zúčastnilo celkem 774 biskupů z celé katolické církve. Pouze ruští biskupové se koncilu nemohli zúčastnit.

Papež Pius synod svolal z důvodu nevyřešených otázek z předchozího tridentského koncilu. Chce především zamezit dalším spekulacím ohledně papežské moci a zamítnout reformátorské bludy – například deismus a galikanismus. Cítí také potřebu svolat tento koncil z důvodu dlouho neuskutečněného koncilu, mezi tridentským a vatikánským koncilem uplynou století bez ekumenického koncilu.

Před oficiálním začátkem koncilu sehrál významnou roli Syllabus, tj. „seznam omylů století“ Pia IX. z roku 1864. Tento soupis jasně odsuzoval různé filosofické, teologické směry a bludy o křesťanství. Konkrétněji se zabýval panteismem, naturalismem, racionalismem, socialismem, komunismem, liberalismem a vírou v pokrok. Na jeho základech byly postaveny další dva významné dokumenty, které vzešly během zasedání koncilu. Prvním je dogmatická konstituce o katolické víře *Dei Filius* (Boží Syn), druhým dogmatická konstituce o Kristově církvi *Pastor Aeternus*.

Dei Filius byl přijat 24. dubna 1870. Tato konstituce se zabývá vztahem rozumu k víře a náboženství. Dokument na jedné straně říká, že existují pravdy rozumu přijatelné, na jiné

⁴ FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMĚKAL. *Malé dějiny církve*. 3., dopl. a rozš. vyd. Přeložil Marta RYNEŠOVÁ. V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 80-7195-082-3. Str. 263. Dále srovnej JEDIN, Hubert. *Malé dějiny koncilů*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1990, s. 80-96.

pravdy však již samotný rozum nestačí, ale k jejich poznání je třeba zjevení. Dále měla následovat konzultace o komplexní konstituci o církvi.

Na počátku roku 1870 skupina odvážlivců zorganizovala petici papeži, aby zařadil do programu dogmatické rozhodnutí o papežské neomylnosti (*Caput addendum de Romani Pontificis infallibilitate*). I přes ostré projevy menšiny bylo dogma do programu zařazeno. V dalším kroku byla přiložena dodatečná kapitola k této problematice v předloze *O církvi*, která se později předávala otcům.⁵

Po opětovném naléhání papež rozhoduje o vynětí neomylnosti z konstituce *De Ecclesia* a zařazuje ji k diskuzi před ostatní kapitoly. Roku 1870 dochází ke schválení konstituce *Pastor Aeternus*.

Konstituce vyhlášovala:

1. Papež jako nástupce Petřův, náměstek Kristův a nejvyšší hlava církve vykonává plnou, řádnou a bezprostřední biskupskou pravomoc nad celou církví a nad jednotlivými biskupstvími (primát, univerzální episkopát). Tato pravomoc se týká jak věcí víry a mravů, tak i disciplíny a řízení církve. Tím nemá být odstraněna řádná, podle vůle Boží zákonně dosazená lokální biskupská jurisdikční pravomoc, kterou má každý jednotlivý biskup pro svou diecézi, je však zařazena do celku univerzální církve a jemu podřazena, proto je každý jednotlivý biskup zavázán papeži pravou poslušností „*nejen ve věcech týkajících se víry a mravů, ale týkajících se i způsobu života a řízení církve*“.⁶

2. „*Když papež jako úřední osoba (ex cathedra) definitivně rozhoduje pro celou církev ve věci víry a mravů, je toto rozhodnutí samo sebou (ex sese) neomylné a neodvolatelné, aniž je k němu ještě nutný souhlas církve.*“⁷

Pastor Aeternus vyvolal velké ohlasy hlavně u německých teologů, kteří se odmítli podrobit dogmatu. Později na popud I. vatikánského koncilu byla založena církev starokatolická.⁸

⁵ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014. Str. 43-44.

⁶ FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMĚKAL. *Malé dějiny církve*. 3 V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 267.

⁷ Tamtéž.

⁸ K dějinám starokatolické církve více LÉBLOVÁ, Marta. *Církev, sekularizace, nacionalismus: první vatikánský koncil, vznik starokatolické církve a vztah katolické církve k sekularizaci a s ní souvisejícímu nacionalismu v letech 1870-1885 v českých zemích habsburské monarchie*. Brno: L. Marek, 2009. ISBN 978-80-87127-18-6.

V Evropě se rozhořela německo-francouzská válka, tento konflikt zapříčinil rozpuštění koncilu na dobu neurčitou. Biskupové jsou nuceni se vrátit do svých zemí. Kvůli tomu nedošlo k prodiskutování další důležitých témat (například nevyřízené definice církve) a nebylo přesněji stanoveno postavení k episkopátu v celku církve. Značná část otců s tímto závěrem byla značně nespokojena.⁹

Z celkových padesáti jedna témat se vyřídila pouhá dvě. Zásadnost papežského primátu a neomylnosti zatlačila všechna ostatní témata do ústraní.¹⁰ Formální konec I. vatikánského koncilu nastal v roce 1960. Ukončuje jej papež Jan XXII., který následně svolává II. vatikánský koncil.

⁹ Tamtéž, str. 267.

¹⁰ Tamtéž, str. 268.

3. II. vatikánský koncil

Druhý vatikánský koncil byl shromážděním katolické moci v náboženském epicentru Vatikánu. Dochází tak k doposud poslednímu, 21. svolanému ekumenickému koncilu v dějinách katolické církve. Tento koncil svolává významná osobnost své doby, papež Jan XXIII. Jeho pokus o modernizaci církve se pokusí dokončit papež Pavel VI.

Z náhlého Božího vnuknutí roku 1959 ohlašuje Jan XXIII. potřebu svolat II. vatikánský ekumenický koncil.¹¹¹²

K jeho zahájení dochází 11. 10. 1962, čímž započalo první jednací období, které trvá do 8. 12. 1962. Druhé jednací období probíhalo od 29. 9. do 4. 12. 1963. Třetí jednací období bylo započato 14. 9. a k ukončení došlo 21. 11. 1964. Čtvrté jednací období bylo zahájeno přesně rok po svolání předchozího jednacího období, tedy 14. 9., a trvalo do 8. 12. 1965, kdy proběhla závěrečná slavnostní bohoslužba.

Samotný koncil musí mít také svůj spirituální charakter. Jako hlavní patrony zde vidíme Pannu Marii a svatého Josefa. Při dalším bádání nalézám zmínky o dalších ochráncích, jako například o Janu Křtitelovi a archandělu Michaelovi. V neposlední řadě se objevují jména Petra a Pavla, což je v Římě naprosto typické.¹³

Mezi nejvýznamnější témata patřila liturgie, ekumenismus, misijní činnost církve, řeholní život, pastýřská služba biskupů v církvi. Řešila se také náboženská svoboda, křesťanská výchova a vztah církve k nekřesťanským náboženstvím.

Všechna tato témata můžeme podle Pavla VI. shrnout do jednoho jediného: „*učinit církev dvacátého století schopnější hlásat evangelium lidem dvacátého století*“.¹⁴ Konflikty a spory

¹¹ Snad nejvýznamnější český katolický teolog Karel Skalický ve své práci představuje koncil v perspektivě revolučního dění druhého tisíciletí. Publikace a odborné studie Skalického jsou cennými nejen pro odbornou erudici, ale také pro jeho přímé působení na koncilu. V jedné ze svých posledních publikací věnuje oddíl právě druhému vatikánskému koncilu. Srovnej SKALICKÝ, Karel. *Církev Evropě. Evropa v církvi*. Svitavy: Trinitas, 2019, s. 168-196.

¹² Srovnej přehledovou literaturu FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMÉKAL. *Malé dějiny církve*. 3., V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 293. Dále srovnej JEDIN, Hubert. *Malé dějiny koncilů*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1990, s. 96-134.

¹³ BROŽ, Prokop a David VOPŘADA. *Mezi historií a Evangeliiem: existence a život církve ve světle II. vatikánského koncilu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014, str. 47.

¹⁴ BROŽ, Prokop. *Církev a II. vatikánský koncil: perspektivy současné ekleziologie*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015, str. 236.

byly ale nevyhnutelné. Neshody a jejich řešení jsou nedílnou součástí řešení a ustanovení nových a zásadních pravidel, což si velmi dobře většina katolických otců uvědomovala.¹⁵

Otec Jan vnímal jako celkový cíl koncilu „*obnovit plnou sílu křesťanského způsobu myšlení a života*“. Dále vyjádřil touhu po demaskování pobloudilosti lidského ducha, který je v této nelehké době extrémně pokoušen hříšným pozemským životem. Člověk se však nesmí vzdát, musí být odvážný a věřit v našeho všemohoucího Pána.¹⁶

Do tohoto koncilu vkládají své naděje všichni. Klíčovou osobou, do které byla vložena většina nadějí, byl zcela jistě papež Jan XXIII., který se jasně a zřetelně distancoval od striktního a tradičního papežství, které vládlo před I. vatikánským koncilem i po něm. Byly slyšet i takové názory, že je koncil příliš optimistický a velice naivní. V knize *Mezi historií a evangeliem* se můžeme dočíst, že devatenácté a dvacáté století se stává pro církve velmi zlomovým, a ta tak hledá nejen své místo ve společnosti, ale i v srdcích svých věřících.¹⁷

3.1. Proč dochází ke svolání koncilu?

S touto myšlenkou přichází sám papež Jan XXII. Otto Hermann Pesch ve své knize *Druhý vatikánský koncil* hovoří o papežově spontánní myšlence, kterou později opravdu uskutečnil. Napadla jej 20. 1. 1959 v rozhovoru, který se stal právem slavným a později hojně diskutovaným.¹⁸

O tom se mluvilo onoho jitra. „Náhle“, jak to Jan popisuje roku 1962, „v *Nás vytrysklo vnuknutí, jako když se květ rozevře v nečekaném jaru. Naše duše byla osvícena velkou myšlenkou. Jedno slovo, slavnostní a zavazující, se zformovalo na Našich rtech. Náš hlas to poprvé vyslovil – koncil!*“¹⁹

Papež si uvědomuje zásadní problém odstupů mezi duchovenstvem a věřícími. Většina populace žije v ateistických zemích a režimech, kde vyrůstá moderní generace, která žije svým vlastním životním stylem bez přítomnosti církve. Zavrhování křesťanské víry, především katolictví, nelze brát na lehkou váhu, ale naopak je zásadní se ptát, jak k němu

¹⁵ BROŽ, Prokop a David VOPŘADA. *Mezi historií a Evangeliem: existence a život církve ve světle II. vatikánského koncilu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014, str. 197.

¹⁶ GASSO, Domenico. *Papež Jan XXIII*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, str. 44.

¹⁷ BROŽ, Prokop a David VOPŘADA. *Mezi historií a Evangeliem: existence a život církve ve světle II. vatikánského koncilu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014, str. 196.

¹⁸ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014, str. 30.

¹⁹ Tamtéž, str. 31.

došlo. Od odmítání stavovské moci církve přes negaci křesťanství jako samotného hlavně ze strany intelektuálů (vědců, lékařů, učitelé) a totalistického komunismu.²⁰ Například první světová válka zničila onen naivní optimismus a víru v pokrok, které v 19. století působily jako náhražka náboženství. Válečné šílenství bylo chápáno jako selhání celé civilizace, všech jejích hodnot, struktur a institucí. Dochází k dalším odpadům od víry, lidé mají pocit nedůvěry vůči tradiční společnosti, šíří se nihilismus a zmatení. Dále vznikají takzvaná pseudonáboženská hnutí, která si postupně nárokují nejen duši člověka, ale celé jeho bytí.²¹ Ani druhá světová válka nebyla přínosem pro katolický svět, obzvláště její nesmírná krutost zanechala na populaci obrovské stopy.

Jan XXIII. si je zcela vědom nutnosti svolání koncilu a potřebnosti zmodernizovat katolické náboženství pro novodobé posluchače – věřící. V této situaci představuje církev nové vize: „*V přítomném okamžiku dějin nás Boží prozřetelnost právě přivádí k novému řádu mezilidských vztahů, který na základě působení lidí a v určeném ohledu jinak, než oni sami čekali, směřuje k naplňování vyšších a nečekaných záměrů, a to vše, dokonce i lidská protivenství, tato prozřetelnost zaměřuje k většímu prospěchu církve.*“²² Tím se církev vydává na cestu za modernizací a novou společenskou interpretací.

3.2. Vyhlášení sněmu

Dne 25. ledna 1959 dochází k vyhlášení sněmu. Otec Jan nejprve vyráží na návštěvu do opatství sv. Pavla, kde je očekáván. Nikdo ovšem v tu chvíli netušil, co má papež v úmyslu. Po mši svaté nastala promluva k obecenstvu.²³ Po skončení mše se papež odebral do zeleného sálu, kde na něj a jeho slova čekalo několik kardinálů.

Otec Jan XXIII. nejprve přečetl pasáž z knihy *Genesis*, na chvíli se odmlčel a poté jasně zvolal: „*Vyhlašujeme před Vámi, jistě nikoliv bez pohnutí a rozechvění, ale zároveň s pokorou a odhodlaností, rozhodnutí slavit dvě velké události, totiž diecézní synodu pro Město a ekumenický koncil pro celou všeobecnou církev.*“²⁴

K oficiálnímu vyhlášení dochází o Vánocích roku 1961 po podepsání buly, která ustanovuje

²⁰ BROŽ, Prokop a David VOPŘADA. *Mezi historií a Evangeliiem: existence a život církve ve světle II. vatikánského koncilu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014, str. 202.

²¹ Petráček, Tomáš. *CÍRKEV, TRADICE, REFORMA. Odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2017, str. 116.

²² BROŽ, Prokop a David VOPŘADA. *Mezi historií a Evangeliiem: existence a život církve ve světle II. vatikánského koncilu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014, str. 203.

²³ GASSO, Domenico. *Papež Jan XXIII*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, str. 26.

²⁴ Tamtéž, str. 26.

svolání ekumenického koncilu. Na koncil byli pozváni představitelé všech křesťanských vyznání. Nikomu nebude odepřeno právo na volné vyznání víry, katolická církev se k nim bude chovat se vším respektem a úctou. Nepřijeli pouze představitelé konstantinopolské církve a zástupci pravoslavných církví. Dostatečně nepochopili důvod a cíl svolání sněmu.

Otec Jan XXIII. se většiny zasedání osobně neúčastnil. Vše sledoval přes vnitřní vatikánský televizní okruh.

3.3. Fáze sněmu

Otec Jan volí zcela odlišný postup, než bylo v minulosti pro katolickou církev zvykem. Nejprve se sám rozhodne a pak až nastává chvíle pro konzultace. Jeho řeč, kterou pronesl v katedrále sv. Pavla, byla rozeslána všem kardinálům společně s Tradiniho listem, kde žádal všechny adresáty o témata a návrhy k nadcházejícímu vatikánskému koncilu.²⁵

II. vatikánský koncil měl v následujících letech čtyři fáze, na které se níže zaměříme.

3.3.1. První jednací období: 11. října – 8. prosince 1962

Během prvních dvou měsíců počáteční jednací fáze sněmu došlo k 36 zasedání kongregace, přednesu 640 projevů a 33krát se hlasovalo. V průběhu zasedání se hovořilo a hojně diskutovalo zejména o předpřipravených tématech, jako byla například církev, východní církev, liturgie, zjevení a v neposlední řadě sdělovací prostředky.²⁶

Na prvním zasedání se jednalo o volbě koncilních komisí. Kurie samozřejmě navrhovala, aby vše zůstalo při starém a v koncilních komisích zůstalo původní osazenstvo. To se ovšem nelíbilo druhé straně. S původním osazenstvem by nemuselo dojít k potřebným změnám a novinkám. Dne 16. 10. dochází ke zvolení nových členů komisí. Pro uspokojení obou stran rozhodl papež o zařazení jednoho člena z kruhu italských kuriálních úředníků do každé komise.

Dále byla dne 6. prosince roku 1962 ustanovena koordinační komise ve složení Carlo Confalonieri, Julius Döpfner, Achille Liénart, Francis Joseph Spellmann, Léon- Joseph Suenens a Giovanni Urbani za předsednictví sekretáře Amleto Giovanni Cicognaniho, která dopomohla k organizaci celého koncilu. Bylo nutné určit priority, díky nimž se mělo dobrat ke konkrétním výsledkům.

²⁵ GASSO, Domenico. *Papež Jan XXIII.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, str. 31.

²⁶ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014, str. 93.

Dále se musíme vyjádřit k jednacímu řádu koncilu. Papež, ani nikdo tím pověřený nepředložil časový rámec, dle něž by celý průběh koncilu měl fungovat a správně plynout. Vlivem tohoto opomenutého kroku si můžeme všimnout, že na počátku druhého vatikánského koncilu panuje trochu chaos.²⁷

Členové kurie se domnívali, že koncil bude mít krátké trvání a do Vánoc roku 1962 bude ukončen. Opačného názoru byli zahraniční otcové koncilu. Domnívali se, že koncil bude nesnadný, a bude tedy potřeba hned několik jednacích období.

Velmi významnou osobou zasahující do počátků koncilu byl kardinál Léon- Joseph Suenens. Papež si od něj na základě jeho pastýřského listu (*Jak může církev vyjít vstříc otázkám doby?*) vyžádal návrhy k organizaci a cílům koncilu. Léon- Joseph Suenens vypracoval dvě memoranda. V prvním se vyjadřuje k tomu, jaký koncil nemá být, ve druhém naopak ukazuje, jaký by koncil měl být. Jeho návrhy se však v organizaci koncilu neprojevíly.

Dne 18. října 1962 zaslal kardinál Giovanni Battista Enrico Antonio Maria Montini papeži dopis, kde byla projevena značná starost o průběh koncilu. Giovanni Battista Enrico Antonio Maria Montini zde navrhoval, aby se koncil zaměřil pouze na jedno hlavní téma, jímž měla být „církev“.²⁸ „*Téma církve má pak být objasněno trojím způsobem: z hlediska tajemství církve-ekleziologie, poté z hlediska poslání církve, tedy jejího jednání, a konečně z hlediska vztahů církve k ostatním společenským skupinám, které k ní nepatří.*“²⁹

Celkem by k jednání měla koncilu stačit období tří zasedání. Koncil nakonec využije období čtyř, a to z důvodu značně obsáhlého rozsahu tématu o církvi.

Dne 4. a 5. prosince dochází k prolomení mlčení o zdravotním stavu papeže Jana XXIII. Léon- Joseph Suenens a Giovanni Battista Enrico Antonio Maria Montini z tohoto důvodu přebírají papežské pověření. Papež tím projevil svou důvěru obzvláště ke kardinálovi Montinimu, u kterého doufal, že se stane jeho nástupcem.

Při uzavírání první fáze koncilu dbal papež o to, aby potvrdil, že slavnostní zasedání na počátku prosince neznamena pozastavení, ani zastavení práce, naopak se snažil klást důraz na nesmírnou závažnost toho, co nás všechny čeká. Snažil se všem kardinálům předat

²⁷ Tamtéž, str. 94.

²⁸ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962*-Praha: Vyšehrad, 2014, str. 95.

²⁹ Tamtéž.

informaci, že přes přerušení všeobecných zasedání bude koncil zcela otevřen, chtěl tím jasně říct, že s otevřenou náručí uvítá veškeré postřehy, témata, úpravy, které do Vatikánu během přestávky dorazí.³⁰ Je potřeba říct, že šlo o zcela neobvyklé gesto, opět se prokazuje neobvyklost celého sněmu a přístupu papeže. V minulosti nebylo možné během přerušení koncilu nikterak zasahovat do jeho následujícího průběhu nebo se jakkoliv vyjadřovat k dalším krokům. Pokračování koncilu bylo stanoveno na datum 29. září 1963.

3.3.2. Meziobdobí v letech 1962–1963

Při ukončování prvního jednacího období 21. ekumenického koncilu klade Jan XXIII. velký důraz na to, že ani během přestávky v jednání není koncil pozastaven, veškeré potřebné práce probíhají dál. Papež se snaží koncilní otce instruovat, aby ve své práci nezháleli, diskutovali a promýšleli další fáze jednání a koncilu. Toto vedení bylo velice důležité vzhledem ke zdravotnímu stavu hlavního pontifika, kde bylo již více než jasné, že se další fáze zasedání nezúčastní.

Koordinální komise ve své práci tedy také pokračuje. Často dochází ke členění na tzv. subkomise, které jednotlivá témata zpracovávají do větších detailů.

Názorové neshody jsou mezi otci na denním pořádku. Nejvíce emocí vyvolávalo pojetí o církvi, mezi biskupy se dokonce šíří hned několik alternativních textů. Například belgický, římský, německý a v neposlední řadě i chilský, který vnesl do celé věci zcela jiný pohled, jenž se značně lišil od evropských návrhů.³¹

Na začátku roku 1963 dochází k rozhodnutí ohledně spisu *De Ecclesia. De Ecclesia* by měla být pouze přepracována a nemělo by dojít ke vzniku zcela nového dokumentu. Nakonec byl přijat za výchozí bod návrh od belgického teologa Gérard Philippe – „*Světlo národů*“. Tomuto dokumentu bylo věnováno hodně času, různé subkomise zaměstnával až do poloviny roku 1963. Místo původních dvanácti kapitol najdeme v textu pouze čtyři – *o hierarchickém uspořádání církve, laicích a Božím lidu, o tajemství církve a řeholích*.

V měsíci březnu došlo k dopracování teze o zjevení. Ke konci května byl připraven nový návrh o liturgii. Nový rozměr dostává také text o ekumenickém úsilí katolické církve. V neposlední řadě byla také zřízena komise pro návrhy týkající se vztahů církve a světa.

³⁰ ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008, str. 53.

³¹Tamtéž.

Tato komise měla velice důležitý úkol, měla změnit pohled lidí na církev.

Dne 3. června papež umírá. Dle církevního práva je koncil zcela pozastaven.

Zanedlouho je svoláno konkláve, kde dochází k volbě nového papeže. Během dvoudenní volby dochází ke zvolení milánského arcibiskupa kardinála Montiniho papežem.

Celý svět i církev si nyní kladou zásadní otázku ohledně pokračování koncilu. Pokud by nový papež neprojevil zájem o pokračování zatím posledního ekumenického koncilu, nikdo by s tím nic nezmohl. Giovanni Battista Enrico Antonio Maria Montini (Pavel VI.) je ale velkým zastáncem sněmu a má v plánu v něm pokračovat. Dochází tedy ke svolání druhého zasedání.

3.3.3. Druhé jednací období: 29. září – 4. prosince 1963

Na počátku druhého jednacího období se diskutovalo o tématu církve, na kterém papeži obzvláště záleželo. Z tohoto důvodu bylo toto téma upřednostněno. Nejvíce se řešil poměr primátu ke kolegialitě a řízení celé církve nejvyššími představiteli.

V říjnu dochází k vážné krizi, která pramenila z velkých neshod ohledně vnitřního chápání církve a zařazení mariánského schématu do církve. Řečnické souboje byly mezi členy na denním pořádku.

V dalších jednání se hovořilo o dekretu o biskupském úřadu a o ekumenismu.

V závěru tohoto setkání se hlasovalo o hromadných sdělovacích prostředcích a liturgii. Přijaty byly dne 4. prosince 1963. Při této příležitosti papež poprvé použil novou potvrzovací formuli.³²

3.3.4. Druhé meziobdobí

Po skončení druhého jednacího období zbylo opravdu hodně práce, která měla být znovu řešena ve třetím jednací období, šlo například o texty o církvi, ekumenismus, náboženskou svobodu a židovský národ. Mnozí se domnívali, že kvůli těmto závažným tématům dojde ke

³²ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008, str. 54.

značnému prodloužení přestávky mezi zasedáními, díky níž by došlo k ustálení a možnému prověření způsobilosti navrhovaných textů.

Všem je momentálně jasné, že je celý koncil ve skluzu. Je třeba celou práci ještě více zefektivnit a upravit koncilní řád. Dochází k rozhodnutí o snížení vystoupení, vystoupit nyní může jen jeden nebo dva otcové z jedné skupiny. Dále se shrnutí každého vystoupení muselo předložit pět dní předem, toto nově zavedené pravidlo se vztahovalo i na kardinály. Nebylo ovšem příliš šťastné pro další vnitrokoncilní debaty.

Mezi nejvýznamnější debatní místa se řadilo International Documentation on the Conciliar Church (IDOC), který byl založen převážně holandskou skupinou biskupů. Dále se mezi důležité skupiny řadil tzv. „belgický tým“, kde velmi důležitou úlohu sehrál koordinátor Albert Prignon a vedoucí týmu Léon- Joseph Suenens, oba dali dohromady značnou část frankofonních teologů. Značný vliv měla také tzv. „boloňská dílna“.³³

V tomto období také nesmíme zapomínat na vzniklou encykliku „*Ecclesiam suam*“ Pavla VI., která byla publikována dne 6. srpna 1964. Encyklika pojednává o církevní koncepci a vztahu církve k dnešnímu světu. Ačkoliv má spíše tradiční charakter, objevuje se v ní velký důraz na téma „dialog“, toto slovo se opakuje sedmasedmdesátkrát a téma zabírá dvě třetiny encykliky.

3.3.5. Třetí jednací období: 14. září – 21. listopadu 1964

Dle plánu Pavla mělo být třetí zasedání na podzim 1964 také posledním. Před plánovaným začátkem této části synody papež poprvé zasahuje svým takzvaným červeným perem do podoby dokumentu kolegiality biskupů v Konstituci o církvi. Rozeslal třináct „návrhů“ (*suggerimenti*), čímž chtěl zabránit nežádoucím interpretacím textu.³⁴

Z první fáze zasedání bylo třeba dokončit schéma o zjevení. V druhém zasedání zůstalo otevřeno hned několik témat, mj. diskuze o církvi, o biskupském úřadu a o ekumenismu.³⁵

„Vzrušujícími vrcholy diskusí byly problémy udělování jáhenského svěcení ženatým mužům a otázka povinného celibátu pro ně, dále, zda se vyhlášením náboženské svobody

³³ ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008, str. 90.

³⁴ Petráček, Tomáš. *CÍRKEV, TRADICE, REFORMA. Odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2017, str. 135.

³⁵ FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMÉKAL. *Malé dějiny církve*. 3, V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 296.

nerelativizuje pravda a nepodporuje indiferentismus. Diskutovalo se o směrnících pro kněžský život a službu, o výchově kněží, o obnově řeholního řádu, o křesťanské výchově, o apoštolátu laiků, o misiích. Jednalo se o návrzích na reformu manželského práva, hlavně o právu smíšených manželství, jež bylo předmětem prudkého sporu. Debatovalo se o schématu Církve v dnešním světě.“³⁶

V závěru třetího období dochází ke schválení schématu *ORIENTALIUM ECCLESiarUM* (Dekret o katolických východních církvích) a *UNITATIS REDINTEGRATIO* (Dekret o ekumenismu).³⁷

V pořadí třetí koncilní období bylo považováno za stádium krize druhého vatikánského koncilu (více informací v kapitole *Krize a skandály*), přestože na první pohled sněm probíhal zcela běžně a směřoval ke zdárnému konci.³⁸

3.3.6. Třetí a závěrečné meziobdobí

Opět nastává období mezi zasedáním koncilu. Koncilní komise a subkomise pracují na plné obrátky a snaží se veškeré texty dopracovat, aby bylo vše na poslední jednacím období připraveno.

V dubnu byl vytvořen sekretariát pro dialog s nevěřícími, což byla instituce, kterou církev již dlouho potřebovala pro lepší komunikaci a obnovu katolické víry.

Pavel IV. stanovuje znovuzahájení koncilního zasedání na 14. září roku 1965. Informace o následujícím zasedání sněmu byly přijaty s velkým očekáváním.³⁹

3.3.7. Čtvrté jednacím období: 14. září – 8. prosince 1965

Na následující období připadlo ještě několik zbylých textů. Z plánovaných šestnácti bylo dokončeno pouhých pět. Díky tomuto skluzu nedochází ke klasickému vyhlášení závěrů během poslední části sněmu uzavírající probíhající zasedání, ale konají se celkem tři slavnostní zasedání. Dne 28. října dochází ke schválení dekretu *Christus Dominus* (*O pastýřské službě biskupů v církvi*), *Optatam totius* (*O výchově ke kněžství*),

³⁶ Tamtéž, str. 297.

³⁷ La Santa Sede. *302 Found* [online]. Dostupné z: <http://www.vatican.va/content/vatican/it.html>

³⁸ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014, str. 98.

³⁹ ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008, str. 125.

Perfectae caritatis (O obnově řeholního života), *Gravissimum educationis* (Deklarace o křesťanské výchově) a *NOSTRA AETAE* (Deklarace o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím).⁴⁰

Dne 28. listopadu je přijat *Apostolicam actuositatem* (Dekret o laickém apoštolátu) a *DEI VERBUM* (Věřoučná konstituce o Božím zjevení). Dále 7. prosince proběhlo další slavnostní zasedání, které přijalo *Dignitatis Humanae* (Deklaraci o náboženské svobodě), *AD GENTES* (Dekret o misijní činnosti církve), *Presbiterorum ordinis* (Dekret o službě a životě kněží) a *GAUDIUM ET SPES* (Dekret o pastorální konstituci a církvi v dnešním světě). Týž den zažil koncil historický akt, který vzbudil v křesťanském světě velkou pozornost. Papež Pavel VI. vyhlásil s hlubokou vážností a s upřímnou vůlí napravit staré bezpráví – zrušení vzájemné klatby, kterou se v roce 1054 Řím a Byzanc navzájem exkomunikovaly a způsobily velké schizma, klatba má být navždy vymazána z paměti církve.⁴¹

V závěru koncilu byla atmosféra mezi biskupy velice poklidná, což v katolických kruzích není zcela zvykem, jako jsme si toho mohli všimnout u tridentského koncilu či u prvního vatikánského koncilu. Tato poklidná nálada měla své opodstatnění, biskupové totiž dokončili veškeré koncilní práce, a to až v neobvyklé shodě.⁴²

V poslední fázi koncilu byla svolána skupina čtyřiceti biskupů do katakomb sv. Domicily. Dom Hélder Câmara nabyl dojmu, že ustanovení končícího ekumenického sněmu budou veřejností přijata jen v případě, že se těmito závěry budou řídit i sami biskupové.⁴³ Došlo tak k vytvoření paktu zvaného „*Za církev sloužící a chudou*“, také známého pod názvem *Pakt z katakomb*. Nakonec se k již zmiňovaným čtyřiceti biskupům připojilo dalších pět set.

Dne 8. prosince proběhlo slavnostní závěrečné zasedání koncilu. Sněm v tu chvíli již neschvaloval žádné závěry či ustanovení. Toto 9. slavnostní zasedání proběhlo pouze jako závěrečná bohoslužba celého koncilu.⁴⁴ Z koncilu vzešlo celkem šestnáct dekretů a pouze jedno dogma.

⁴⁰La Santa Sede. *302 Found* [online]. Dostupné z: <http://www.vatican.va/content/vatican/it.html>

⁴¹FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMĚKAL. *Malé dějiny církve*. 3., V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 298.

⁴²ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008, str. 147.

⁴³ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016, str. 29.

⁴⁴PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965* Praha: Vyšehrad, 2014, str. 99.

3.5 Nejvýznamnější konstituce, deklaráce a dekrety⁴⁵

Níže jsem vypsal názvy všech dokumentů vzniklých nebo aktualizovaných během II. vatikánského koncilu. Čtyři konstituce, tři prohlášení a devět dekretů zmiňují latinský název, datum vydání a v neposlední řadě český název, vše je časově seřazeno⁴⁶.

Konstituce⁴⁷:

- *Lumen Gentium* (Die 21 m. Novembris, A.D. 1964) – Věřoučná konstituce o církvi.
- *Dei Verbum* (Die 18 m. Novembris, A.D. 1965) – Věřoučná konstituce o Božím zjevení.
- *Sacrosantum Concilium* (Die 4 m. Decembris, A.D. 1963) – Konstituce o posvátné liturgii.
- *GAUDIUM ET SPES* (Die 12 m. Decembris, A.D. 1965) – Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě.

Prohlášení:

- *DIGNITATIS HUMANAЕ* (Die 12 m. Julii, A.D. 1965) – Prohlášení o náboženské svobodě.
- *Gravissimum educationis* (Die 28 m. Octobris, A.D. 1965) – Prohlášení o křesťanské výchově.
- *NOSTRA AETATE* (Die 28 m. Octobris, A.D. 1965) – Prohlášení o poměru církve k nekřesťanským náboženstvím.

Dekrety:

- *Inter mirifica* (Die 4 m. Decembris, A.D. 1963) – Dekret o hromadných sdělovacích prostředcích.
- *UNITATIS REDINTEGRATIO* (Die 21 m. Novembris, A.D. 1964) – Dekret o ekumenismu.

⁴⁵La Santa Sede. *302 Found* [online]. Dostupné z: <http://www.vatican.va/content/vatican/it.html>

⁴⁶La Santa Sede. *302 Found* [online]. Dostupné z: <http://www.vatican.va/content/vatican/it.html>

⁴⁷Srovnej kompletní komentáře ke třem uvedeným konstitucím. POLC, Jaroslav V. *Posvátná liturgie*. Řím: Křesťanská akademie, 1981. Druhý vatikánský sněm. SKALICKÝ, Karel. *Radost a naděje*. Řím: Křesťanská akademie, 1967. KREJČÍ, Josef. *Slovo Boží*. Řím: Křesťanská akademie, 1971. Náboženská edice.

- *ORIENTALIUM ECCLESiarUM* (Die 21 m. Novembris, A.D. 1964 – Dekret o katolických východních církvích.
- *Optatam totius* (Die 28 m. Octobris, A.D. 1965) – Dekret o výchově ke kněžství.
- *Perfectae caritatis* (Die 28 m. Octobris, A.D. 1965) – Dekret o přizpůsobené obnově řeholního života.
- *Christus Dominus* (Die 28 m. Octobris, A.D. 1965) – Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi.
- *Apostolicam actuositatem* (Die 18 m. Novembris, A.D. 1965) – Dekret o apoštolátu laiků.
- *AD GENTES* (Die 7 m. Decembris, A.D. 1965) – Dekret o misijní činnosti církve.
- *Presbyterorum ordinis* (Die 7 m. Decembris, A.D. 1965) – Dekret o službě a životě kněží.

3.6 Krize a skandály II. vatikánského koncilu

Práce koncilu se dala považovat za velice klidnou a stabilní. Pokud bychom ji měli srovnat například s prací různých evropských vlád, byla naprosto vyrovnaná a efektivní. Samozřejmě jen na první pohled a bez hlubšího bádání. Tiskoví i televizní novináři svou úlohu sehráli velmi dobře a pár problémů přeci jen odhalili. Obzvláště dramatické se nakonec ukázalo třetí období koncilu, kde došlo k značným názorovým střetům a rozbrojům.

Konzervativci došli k závěru, že se se svými názory nemohou dostatečně prosazovat ani za předpokladu použití některých svých strategií – například odkládání hlasování, manipulace a zadržování předloh konceptů. Nakonec dochází k tomu, že se tato skupina kuriálních kardinálů schovává za papeže. Papež se sám v některých případech přiklání ke konzervativcům, bohužel kvůli tomu vyvolává dojem pohrdání koncilní většiny, za což je velmi kritizován.

„Objevuje se hned několik důkazů o této taktice. Jako první projev tohoto způsobu jednání se dokumentuje odročení volby koncilních komisí při prvním zasedání dne 13. října 1962. Za další taktický manévr se považuje diskuze o předloze ke Zjevení. Po matoucím přešlapování položilo předsednictvo otázku nejasně a nešikovně: Má být schéma vráceno? Velká většina byla pro, ale chybělo asi 70 hlasů k dvoutřetinové většině.“⁴⁸ Odpověď byla

⁴⁸ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014, str. 100.

tedy negativní a práce měla pokračovat na staré platformě. Existuje jistá pravděpodobnost, že pokud by byla otázka jinak formulována, hlasování by vypadalo jinak. Tehdy do celé situace zasáhl otec Jan XXIII. a rozhodl o vypracování nového schématu na další zasedání. Za třetí taktický projev se považuje kritika kardinála Josepha Richarda Fringse na Svatého oficia.

Dalším trnem v oku byla třetí kapitola konstituce o církvi a nauka o kolegiu biskupů a jeho spoluzodpovědnosti za celou církev. Jistá menšina se jasně ohradila proti tomuto návrhu a projevila obavy o moc plynoucí z papežova primátu.⁴⁹ Generální sekretář Pericle Felici později prohlašuje, že *Nota praevia explicativa* pochází od vyšší autority, čímž nepřímě říká, že pokyn o přidání této předběžné poznámky vzešel od papeže. Nota sice není součástí textu, ale musíme jej podle ní vykládat. Tato akce vyvolala velké reakce u již zmiňované menšiny – nechtěla se podrobit rozhodnutí univerzální církve.

Ani *Dekret o ekumenismu* nezůstane bez menších strategických zásahů. Opět dochází k zadržování textu a zásahu vyšší autority. Téhož dne, který se do historie zapsal jako „Černý čtvrtek“ došlo k dokončení *Dekretu o náboženské svobodě* a v nejbližší době mělo dojít k hlasování. Dne 19. listopadu mělo proběhnout hlasování. Toho dne ale ohlásil kardinál Eugène- Gabriel- Gervais- Laurent Tisserant, že je hlasování odloženo, a to z důvodu nedostatku času k prostudování textu. Nejvíce po odročení volali španělští a italští biskupové. Zbytek otců se rozhodl odeslat papeži petici, kde žádají, aby došlo k hlasování o prohlášení o náboženské svobodě ještě ve třetím jednacím období. Papež tuto prosbu sice bere na vědomí, ale stejně ponechává hlasování až na čtvrté období koncilu.

V neposlední řadě této podkapitoly bych ráda zmínila ještě jednu událost, tentokrát velice pozitivní, která byla i velmi dobře přijata širokou veřejností. Dne 7. prosince zrušil Pavel VI. a zástupce ekumenického patriarchy Aristokles Spyrou-Athenagoras I. vzájemnou exkomunikaci mezi západní a východní církví z roku 1054. Východní církev to ovšem dodnes neratifikovala a vylučuje katolíky z účasti na svaté večeři Páně.⁵⁰ Papež tímto gestem projevil velkou úctu ke koncilu a snažil se tím poukázat na jeho účel. Díky tomuto rozhodnutí ukázal nadcházející pozitivní a smířlivé jednání katolické církve.

⁴⁹ Tamtéž, str. 102.

⁵⁰ Tamtéž, str. 105.

3.7. Prosazování závěrů plynoucích z koncilu

Po závěrečném zasedání koncilu se Pavel VI. ihned pustil do uskutečňování reforem, které koncil schválil. K tomu patřilo také nové uspořádání kurie. „*Posvátné officium, které chránilo učení církve před herezemi, bylo přejmenováno na Kongregaci pro nauku víry (prosinec 1965).*“⁵¹

Dne 3. ledna 1966, tedy necelý měsíc po ukončení II. vatikánského koncilu, došlo k publikaci *Finis concilio* (tzv. *Koncilních závěrů*, a vydání *Motu proprio* (*Apoštolského listu*), který vytvářel pokoncilní strukturu, což je soubor komisí, které byly paralelami většiny koncilních komisí (pro biskupy, řeholníky, misie, výchovu a laiky).⁵² Měly na starosti dohled nad zavedením všech koncilních ustanovení, díky čemuž mělo dojít k centrálnímu řízení z Říma a zavádění nových dekretů, konstitucí a prohlášení v celé církvi.

Jako poradní orgán měla papeži sloužit římská biskupská synoda, která se zároveň zasadila o prosazování novinek z II. vatikánského sněmu. „*Další synoda, která následovala, proběhla v Nizozemsku, po ní následovala Společná synoda biskupství Spolkové republiky Německo, která se konala rok po ukončení pastorálního koncilu v Nizozemí. Synoda si dala za úkol ve své oblasti podporovat závěry II. vatikánského koncilu a přispívat k utváření křesťanského života podle víry církve.*“⁵³

Postupem času také dochází k vydávání katechismu pro dospělé křesťany. První nový katechismus takto vychází v Holandsku a nazýváme ho *Holandský katechismus*.⁵⁴ O pár let později v roce 1985 vychází v Německu Katolický katechismus pro dospělé.⁵⁵ V roce 1991 i francouzští katolíci vydávají svůj „*Catéchisme pour adultes*“. Až v roce 1992 vychází tzv. Světový katechismus, který měl regionálním katechismům sloužit jako vodítko.

V historii církevních dějin se jasně ukazuje, že každé období po koncilu je opravdu složité a náročné. Církev musí projít značnou proměnou, protože se nálada ve společnosti mění

⁵¹ FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMÉKAL. *Malé dějiny církve*. 3., V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 300.

⁵² ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008, str. 147.

⁵³ FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMÉKAL. *Malé dějiny církve*. 3., V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 304.

⁵⁴ *Zvěstování víry: holandský katechismus*. 3. vyd. Praha: Sít', 2001. ISBN 80-86040-12-7.

⁵⁵ FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMÉKAL. *Malé dějiny církve*. 3., V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 304.

a podoba církve by měla s touto etapou a těmito současníky držet krok, pakliže si chce udržet své věřící v tradici.⁵⁶

Pro lepší pochopení celé problematiky je třeba zmínit dobový kontext, který celou pokoncilní situaci neulehčuje. Koncil končí roku 1965 a politická situace ve světě je poměrně složitá a v několika dalších letech se ještě komplikuje. Vietnam je ve válce, angažují se zde vojska USA. V Číně probíhá kulturní revoluce. V Čechách dochází k vojenskému zásahu armád pěti států Varšavské smlouvy, jenž zastavuje proces pražského jara. V Polsku začal eskalovat problém s židy, kteří přežili holocaust. A téměř po celém světě probíhají studentské nepokoje, jež jsou asi nejsilnější v USA.

Kromě zavádění nových konstitucí, dekretů a prohlášení, které vzešly ze synody, bylo třeba řešit a nezamést pod koberec problém s ateismem, který je a bude věčným tématem široké veřejnosti. Zvláště na tuto problematiku se zaměřuje Karl Rahner v jednom ze svých článků, kde se snaží celé téma pojmout z jiného pohledu. Také nesmíme zapomenout na diskutovanou inkulturaci liturgie a její překlad či kolegiální biskupů, která funguje velice chabě, a pokud zafunguje, většinou proti papeži. Vhodné by bylo neopomenout možnost revize církevního jazyka, jež by pomohla k velké modernizaci společenství. Nastávající mise vycházející ze závěrů posledního vatikánského koncilu je konkrétní zamyšlení nad světovostí církve.⁵⁷

Od II. vatikánského koncilu se očekávalo hodně, možná až přespříliš. Vyhlídky většiny otců byly motivované nejspíše díky osobě Jana XXIII. Z dějinného pohledu můžeme nicméně o tomto koncilu mluvit jako o úspěšném. I přes počáteční problémy s organizací a programem došel koncil k podstatným závěrům. Za tímto pozitivním koncem stojí hlavně zdárné vedení dvou papežů – Jana XXIII., jenž zavádí nový styl koncilu, který v křesťanském světě nemá obdoby, a Pavla VI., jenž jej dokončuje. Samozřejmě se také objevují hlasy a otázky, jestli mohl II. vatikánský koncil udělat pro církev ještě více. Jde o velice choulostivou a diskutabilní otázku. Troufám si říct, že nemohl, a to z důvodu účasti velké části konzervativních otců, kteří nebyli ochotni upustit od zastaralých tradic, zvyků a pravidel. Zcela jistě II. vatikánský koncil katolickou církev přetvořil, hlavně vezmeme-li

⁵⁶ BROŽ, Prokop. *Církev a II. vatikánský koncil: perspektivy současné ekleziologie*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015, str. 240.

⁵⁷ Článek Karla Rahnera cituje a rozebírá Pesch ve své publikaci. Srovnej PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014. Str. 365.

v potaz celou historii církve. Samozřejmě, že občas nalézáme pozůstatky staré doby, ale naprosto souhlasím s názorem Albergia Guiseppeho, že se jedná pouze o nostalgii.⁵⁸

3.8 Pokoncilní období

Nynější církev vypadá naprosto odlišně než církve během a těsně po koncilu. Zcela jistě za její změnou stojí samotný II. vatikánský koncil, společenské změny, politická situace ve světě, změna lidské mentality a priorit. Modernizace probíhala ve dvou rovinách. Celkovou změnu církve můžeme tedy vidět jak navenek na církevních postojích, tak uvnitř církve, kde se změna projevuje pozvolným opouštěním klerikálního postoje.

Koncil byl důsledkem dlouhodobých reformních snah a potřeby vyrovnat se (v církvi) s moderní dobou, demokracií a autonomií pozemských skutečností. Po koncilu bylo možné uskutečnit potřebné změny pouze za předpokladu uvolnění kreativního potenciálu „Božího lidu“. Skutečnost, že toto uvolnění znamenalo pro některé také „osvobození se“ z formální příslušnosti k církvi, nebo dokonce ke kléru, se zdá docela zákonitá.⁵⁹

*Po synodě se v církvi rozšířila propast mezi těmi, kteří koncil považovali za konečné slovo, a těmi, kteří ho posuzovali jako počátek obnovy církve.*⁶⁰ Hlavním představitelem tradiční strany byl biskup Marcel Lefebvre, který tvrdě hájil své názory. Dokonce během sněmu v roce 1962 zakládá spolu s dalšími biskupy převážně z Jižní Ameriky a Španělska Mezinárodní svaz biskupů na obranu pravého římskokatolického učení. Následovalo založení Kněžského bratrstva sv. Pia X. a zřízení vlastního kněžského semináře s přísnou vazbou na závěry tridentského koncilu.⁶¹ Reakce z Vatikánu na sebe nenechala dlouho čekat a Pavel VI. zakazuje Lefebvre mu vykonávat duchovní službu, ten ale ve své práci pokračuje směle dál. Celý spor končí jeho výslovným odloučením od církve. Ve druhé skupině, která v koncilu viděla výchozí bod rozsáhlé obnovy, se nacházeli především teologové. Ti kritizovali, že ani na koncilu, ani v následujících letech nebyla projednávána skutečně ožehavá témata a poukazovali na problematiku regulace porodnosti, podávání svatého

⁵⁸ ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008, str. 163.

⁵⁹ ŠRAJER, Jindřich a Lucie KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté*. Brno: CDK, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015, str. 250.

⁶⁰ FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMÉKAL. *Malé dějiny církve*. 3., V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 302.

⁶¹ Dále TISSIER DE MALLERAIS, Bernard. *Marcel Lefebvre: The Biography*. Angelus Press, 2004, ISBN 9781892331243

přijímání rozvedeným, kteří uzavřeli nový sňatek, na opuštěné farnosti, manželství kněží, postavení žen a také na styl, jakým Řím jedná s těmi, kdo se „odchylují“. Znovu dochází k diktátorskému chování kurie, znovu sílí její konzervativní postavení hlavně v exegezi a morálce.⁶²

Mezi významné znaky pokoncilní éry katolické církve řadíme zřízení Biskupského synodu jako trvalého orgánu, jakož i ustálení biskupských konferencí v církevním právu. Nesmíme opomenout ani pozvolné objevování tzv. „Božího lidu“, které napomáhá k vylepšení vztahů mezi laiky a klérem, díky čemuž také dochází k původnímu vnímání církve jako společenství. Významnou skupinou dokumentů, která se řešila po skončení koncilu, byly etické otázky. Tato skupina má značný rozsah od ekologie až po sociální učení církve. Mezi její nevýznamnější encykliky patří *Veritas splendor* od Jana Pavla II., která byla reakcí na opravdovou krizi morální nauky církve. Nesmíme opomenout také tzv. příležitostné papežské dokumenty vydané ku zvláštním příležitostem, jako jsou například jednání biskupských synodů. V neposlední řadě máme ještě čtvrtou skupinu dokumentů, které byly velice významné pro posledních padesát let církve. Jsou to listy pojednávající o církevní disciplíně, kde se řešila hlavně otázka kněží, biskupů a ostatních církevně angažovaných osob.

Jedním ze znaků moderní katolické církve je její světovost. V nedaleké minulosti jsme se mohli přesvědčit o naprosté nadvládě evropských církví, což se během posledních padesáti až šedesáti let značně mění. Stále více se evropská kultura otvírá jiným světovým tradicím. Určitě k tomu dopomohlo zrušení „monopolu latiny“ jakožto liturgické a komunikační jazykové platformy.⁶³

Za nejvýznamnější důsledek koncilu se považuje nové hodnocení ostatních křesťanských vyznání i nekřesťanských náboženství. S tím souvisí nový přístup a postoj odlišných kultur, tradic a zvyků ostatních věřících. K tomu neodmyslitelně patří prohlášení o náboženské svobodě – *Dignitatis Humanae*, o něhož se můžeme opírat. Troufám si říct, že prosazování tohoto prohlášení a změna mentality lidí, kterou s sebou nese, má před sebou ještě velkou část cesty. Z historie víme, že lidská nenávist a netolerance k ostatním náboženstvím je hluboce zakotvena v lidských srdcích a překonat ji bude stát hodně úsilí. Prvním krokem,

⁶² FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMÉKAL. *Malé dějiny církve*. 3., V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 303.

⁶³ ŠRAJER, Jindřich a Lucie KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté*. Brno: CDK, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015, str. 251.

jenž byl již učiněn, je vedený dialog, který má dopomoci k ještě větší otevřenosti církve a šíření hodnot evangelia. Církev současně volá po důstojném lidském životě a důstojném lidském zacházení, který si každý člověk zaslouží. Jen čas nám ukáže, jestli zvolená metoda byla správným krokem pro moderní katolický svět.

V průběhu padesáti let, která uplynula od koncilu, většině papežů nejvíce leželo na srdci projednávání dogmatických otázek. Snahou těchto mužů bylo držet krok s dobou a inovovat učivo církve. Zásadní bylo zachování návaznosti na tradici tak, aby se vztahovala i k současnosti a její problematice. Dále se snažili o vnitřní naplnění víry stávající na milosrdenství, svátostech a v neposlední řadě vykoupení.⁶⁴

Všechny tyto procesy a změny vyvolané koncilem byly a jsou provázeny nejrůznějšími problémy. Mezi biskupy se nejednou vyskytla snaha přezkoumat, přetvořit a oslabit některá znění koncilních textů, a dokonce došlo k pokusům o snížení významu koncilu.⁶⁵

Ať už hodnotíme zmíněný antropologický obrat jakkoliv, spojuje papeže doby koncilu i doby pokoncilní starost o člověka. Toto konstatování může znít banálně, ale pokud se ptám, jakých ohrožených hodnot se církev v posledních padesáti letech zastává, jsou to všechno hodnoty týkající se lidských práv a mezilidských vztahů – a mezi nimi zaujímá zvláštní místo téma rodiny. „*Církev se stala ochránkyní lidského života od jeho početí až do jeho přirozeného konce.*“⁶⁶

Pokládám za důležité zde zmínit, že po celé Evropě ve druhé polovině 20. století značně klesla účast věřících v církevním působení. „*Nezávisle na výchozím stavu a případných protináboženských (v socialistických zemích) nebo naopak pronáboženských aktivitách státu (třeba ve frankistickém Španělsku), všude poklesla účast na bohoslužbách a dalších rituálech, aktivita v rámci vnitrocírkevních společenství, stejně jako míra aplikace církevních norem v sociálním životě.*“⁶⁷ Tato situace se začíná měnit až nyní, a to s příchodem zatím posledního římského biskupa Františka z Assisi.

⁶⁴ Tamtéž, str. 260.

⁶⁵ *Koncil a česká společnost: historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000, str. 6.

⁶⁶ ŠRAJER, Jindřich a Lucie KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté.* Brno: CDK, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015, str. 261.

⁶⁷ NEŠPOR, Zdeněk R. *Příliš slábi ve víře: česká ne/religiozita v evropském kontextu.* Praha: Kalich, 2010, str. 60.

3.9. II. vatikánský koncil a Československá socialistická republika

Padesátá, šedesátá a sedmdesátá léta se v Československé socialistické republice nesla v komunistickém duchu, proto je velice podivuhodné, že měl koncil v naší zemi vůbec nějaký vliv. Dokumenty samozřejmě nebyly psány českým jazykem a nebyly běžně k dispozici veřejnosti, těžko sehnatelné byly i pro duchovní. Nová koncilní ustanovení se v české a moravské církvi neprojevala s takovou razancí jako v zemích mimo komunistický blok.⁶⁸ Aleš Opatrný ve své kapitole Vliv koncilu na život církve v 60. a 70. letech v knize Mezi historií a evangeliem: Existence a život církve ve světle II. vatikánského koncilu vypisuje a připomíná pár „informačních kanálů“, díky nimž se k nám dostávalo nových informací z koncilu a katolického světa.

Velice významnou osobností ve zprostředkování přijetí novinek z koncilu byl kardinál Tomášek, který byl dokonce účastníkem samotného koncilu, a byl tak považován za osobu věrnou Svatému stolci, což mu přidávalo nemalý kredit. Vedle kardinála Františka Tomáška to byl již zmiňovaný systematický teolog Karel Skalický,⁶⁹ mimo jiné redaktor exilového časopisu Studie, který vycházel v českém jazyce. Značný podíl mají také kněží a laici, kteří hovořili německy a mohli studovat a lépe pochopit literaturu, jež se k nám pozvolna dostávala díky exilovým aktivitám od roku 1968 a dále v osmdesátých a devadesátých letech. Nesmíme opomenout také kněží, kteří zažili komunistické vězení. Mezi další informační kanály řadíme vzdělanější laiky se schopností studia cizojazyčných textů. K tomu náleží také kulturní situace v zemi a neposlední řadě samozřejmě liturgická obnova.

V polovině šedesátých let byli československé socialistické náboženství i jeho stoupenci ve velmi složité situaci. Komunistický systém v zemi se jevil jako zcela nenáboženský a nebránil se ani tvrdému pronásledování věřících, po skončení vatikánského koncilu ale došlo k posunu. Komunistická strana se začala smířovat s tím, že náboženskou kulturu v Československé socialistické republice zcela nevymýtí.⁷⁰ Toto období bylo příliš krátké pro dosažení velkých výsledků, to ovšem nezastavilo zastánce koncilních závěrů, kteří se rozhodli ve svém boji pokračovat. Dále docházelo například k publikování v časopisu VIA.

⁶⁸ *Koncil a česká společnost: historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. Str. 175.

⁶⁹ Významnou prací Skalického je dílo vztahující se k Pastorační konstituci o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes.* SKALICKÝ, Karel. *Za naději a smysl.* Praha: Zvon, 1995.

⁷⁰ BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Letnice 20. století: Druhý vatikánský koncil a české země.* Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012, str. 10.

Komunisté církve sice dokázali do značné míry izolovat a paralyzovat, ale k naprostému útlumu nedošlo ani za pomoci tvrdých represí a marxistických pouček. Jan Mervart uvádí, že za jistou ochotou k nalezení dialogu mezi marxisty a křesťany stojí zájem marxistických intelektuálů k antropologické problematice.⁷¹ Zajímavostí je, že za největší odborníky na tematiku II. vatikánského koncilu a jeho dokumentů byli v Československu považováni marxističtí teoretikové a reprezentanti represivního aparátu. Strana k tomu měla samozřejmě své důvody a jedním z nich byly obavy o možný růst popularity církve a její obnovu, což by celému systému značně uškodilo.

Komunistická strana si nemohla dovolit ponechat cokoliv náhodě a rozhodla se o koncilu mediálně informovat veřejnost. Samozřejmě ve zcela komunistické propagandě z povolených a řízených novin, jako bylo Rudé právo a Katolické noviny. Pro zvědavější část populace tady byla možnost poslouchání úmyslně rušených rádiových stanic z okolních zemí nebo poslech samotného rádia Vatikán, což bylo nezákonné a velice nebezpečné. Koncil byl státem vnímán především jako ideologický nástroj v boji proti komunismu, přičemž ale pod „bojem“ si uměli představit pouze slovní deklaráce.⁷²

Již zmiňovanou klíčovou postavou zevnitř církve pro aplikaci koncilních závěrů a pro boj se státem se v Čechách a na Moravě stal nečekaně František Tomášek, obezřetný, starší, z moravské vesnice přicházející biskup.⁷³ Do Prahy ho povolal Josef Plojhar, protože si myslel, že bude Tomášek dobře kontrolovatelný, ovladatelný a lehce manipulovatelný. Nakonec zjišťuje, že jeho odhad byl špatný. Česká církev pod Tomáškovým vedením patřila z římského pohledu ke vzorným a bezproblémovým při zavádění liturgických, příp. dalších vnitrocírkevních změn.⁷⁴

Stranický aparát se rozhodl, že veškerá koncilní ustanovení před zaváděním ještě projdou schvalovacím procesem Komunistické strany Československa (KSČ). Místní správní komise (MSK) avizovalo, že „koncilní usnesení smí být realizována jen tehdy, když budou v souladu s našimi zákony a právními normami“.⁷⁵ Předpokládali, že zavádění nových

⁷¹ MERVART, Jan. Historické perspektivy křesťansko-marxistického dialogu a konference v Mariánských lázních 1967. In LANDA, Ivan - MERVART, Jan. *Proměny křesťansko-marxistického dialogu v Československu*. Praha: Filosofia, 2017, s. 66.

⁷² BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Letnice 20. století: Druhý vatikánský koncil a české země*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012, str. 82.

⁷³ Tamtéž, str. 97.

⁷⁴ Tamtéž, str. 98.

⁷⁵ Tamtéž, str. 82.

reforem zabere až deset let. Přístup státu k zavádění nových témat byl strategicky podmíněn. Docházelo k omezování tisku církevních publikací, to bývalo zdůvodněno například nedostatkem papíru, stát neumožnil vznik biskupské konference a zabránil ustavení institutu jáhnů. Dále KSČ omezovala laické aktivity, které byly obzvláště trnem v oku, biřmování a v neposlední řadě výchovu bohoslovců. To vše zapříčinilo velice pomalý rozkvět katolické církve u nás a na Slovensku.

Zajímavý je pohled na sympatie československých hodnostářů k oběma otcům. Jan XXIII. se netajil tím, že by rád přiblížil střední a východní země Evropy k Vatikánu, ale ani jeho nástupce Pavel VI. nebyl proti této myšlence. Zpětně můžeme hovořit o tom, že vláda KSČ více sympatizovala s prvním nejvyšším otcem, který pro ně nebyl tak překvapivým elementem. Nově zvolený nejvyšší otec byl pro KSČ velkou neznámou tím spíš, že konal velice nepředvídatelná gesta.⁷⁶ Komunistická strana Československa tedy nevěděla, co může od pontifika očekávat, čímž se pro ni stával větší hrozbou – například při přijetí československé delegace, kdy pronášel proslov, kde hovoří o tom, že v naší vlasti prožíváme vážné časy a stav je velmi vážný.

Československá socialistická republika zůstávala i nadále většinově katolická, i když počty věřících již nedosahovaly tak značných čísel. K tomuto poklesu nedošlo jen kvůli práci KSČ, ale také vlivem historicko-politického vývoje od konce 19. století. Po sametové revoluci, kdy došlo k otevření svobodného prostoru a myšlenek, se může naplno projevat pestřejší svátostná pastorace. Hlavně dochází ke změně od tajných církevních obřadů k veřejným a projevuje se obrovský zájem o doposud omezenou náboženskou literaturu. V katolickém světě znamenala revoluce velkou optimistickou vlnu. Po pádu komunistické vlády nabyla katolická veřejnost dojmu, že dojde k opětovnému oživení křesťanského života v celé naší zemi a většina populace se vrátí ke starým zvykům⁷⁷, což samozřejmě působilo i na zainteresované osoby. Ze západních zemí začalo do Československé socialistické republiky pronikat Evangelikální církve a další dosud neobjevené proudy křesťanství.

⁷⁶ Tamtéž, str. 80.

⁷⁷ NEŠPOR, Zdeněk R. *Příliš slábi ve víře: česká ne/religiozita v evropském kontextu*. Praha: Kalich, 2010, str. 98.

V roce 1991 bylo v České republice provedeno první polistopadové sčítání lidu, z nějž vznikl průzkum ohledně jednotlivých vyznání ve společnosti. V tabulce lze vidět, že křesťanské církve mají velmi dobrá čísla a hlásí se k nim značná část populace.

<i>církev</i>	<i>1991</i>
římskokatolická	39,0 %
československá (husitská)	1,7 %
českobratrská evangelická	2,0 %
ostatní křesťané	1,0 %
mimo křesťané	0,2 %
neodpověděli	16,2 %
bez vyznání	39,9 %

Po deseti letech bylo provedeno další sčítání obyvatel, které ukázalo obrovský pokles věřících hlásících se do křesťanských církví. Jako nejpravděpodobnější vysvětlení se nabízí, že lidé byli zvědaví na dlouhodobě zakázanou či nebezpečnou víru, již poté opět opustili.⁷⁸

<i>Deklarované vyznání</i>	<i>1991</i>	<i>2001</i>
bez vyznání	39,9 %	59,0 %
římskokatolické	39,0 %	26,8 %
českobratrské evangelické	2,0 %	1,1 %
československé husitské	1,7 %	1,0 %
ostatní křesťané	1,0 %	0,8 %
mimokřesťanské	0,2 %	2,5 %
neví, neodpověděli	16,2 %	8,8 %

Církev vstoupila do veřejného života a pokusila se více začlenit do společnosti pomocí vstupu do médií a institucionalizaci církve. Dokonce proběhl pokus o vstup na politickou scénu. Tyto snahy však vyvolaly rozporuplné odezvy a nebyly úspěšné.⁷⁹ Někteří je dávali za vinu nedostatečnému zájmu církve a neadekvátním řešením například problémů s církevními restitucemi. Dle jejich názoru katolická církev prostě po letech „v komunistických klepetech zaspala dobu“ a nedokázala využít obrovský potenciál

⁷⁸ ŠRAJER, Jindřich a Lucie KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté*. Brno: CDK, 2015, str. 276.

⁷⁹ NEŠPOR, Zdeněk R. *Příliš slábi ve víře: česká ne/religiozita v evropském kontextu*. Praha: Kalich, 2010, str. 99.

společenského zájmu, který se v té době nabízel. Na jednu stranu se tomu ale nelze divit, po tolik letech v ústraní.

3.9.1. Účastníci II. vatikánského koncilu z Československa

Doba průběhu koncilu československé svobodné politické a církevní situaci moc nepřála. Komunistický režim celou zemi zdatně ovládal a snažil se celý koncil využít ve svůj prospěch. To samozřejmě souvisí i s účastníky koncilu, tzv. koncilní delegací. Po avizování konání II. vatikánského koncilu nebylo jasné, jestli bude umožněno biskupům z komunistického bloku se celé události zúčastnit, a to hned z několika důvodů. Řada biskupů již řadu let nebyla v Římě anebo nebyli vůbec na svobodě.⁸⁰

Vatikán si byl tohoto problému vědom a snažil se jej řešit. Před pozváním všech československých biskupů se uvažovalo o možném zástupci Československa, kterým měl být italský rektor československé papežské koleje Nepomucena Alfredo Bontempi. Nakonec se koncilu zúčastnilo šestnáct povolených delegátů. Složení celé první vyslané delegace nebylo velmi dlouho známo. Samotní účastníci se o tom dozvěděli jen pár dní před odjezdem.

Účastníci koncilu museli během něj podávat zprávy ohledně celého průběhu sněmu a všech dalších zajímavostech týkajících se jejich pobytu v Římě. Po příjezdu domů museli absolvovat nejeden výslech na místní správní komisi.⁸¹ Během jednacích období měli delegáti za povinnost docházet na československé velvyslanectví v Římě, kde podávali zprávy specializovanému pracovníkovi Miroslavu Houskovi z ministerstva zahraničí, který byl informátorem KSČ a zároveň byl ve styku se zpravodajskými službami.

Sestavování delegací mělo na starosti ministerstvo školství a kultury a následně jej schvaloval ÚV KSČ. Koncilní otcové a biskupové, kteří nebyli vybráni na cestu do Vatikánu, se samozřejmě pokoušeli získat státní souhlas zúčastnit se koncilních vyjednávání, ale bezúspěšně. Komunistická strany vždy rozhodla a odpověděla obdobně – „účast na zasedání II. vatikánského koncilu je podle rozhodnutí čs. vlády umožněna pouze

⁸⁰ BALÍK, Stanislav a Jirí HANUŠ. *Letnice 20. století: Druhý vatikánský koncil a české země*. Brno: CDK, 2012, str. 26.

⁸¹ Tamtéž, str. 28.

těm pánům biskupům, kteří mají státní souhlas pro výkon biskupské funkce“.⁸² Touto odpovědí byla debata vždy ukončena.

Českoslovenští účastníci koncilu

	I. zasedání 11. 10.–8. 12. 1962	II. zasedání 29. 9.–4. 12. 1963	III. zasedání 14. 9.–21. 11. 1964	IV. zasedání 14. 9.–8. 12. 1965
Biskupové koncilní otcové	Eduard Nécsey	Eduard Nécsey	Eduard Nécsey	Eduard Nécsey
	Ambrož Lazík	Ambrož Lazík	Ambrož Lazík	Ambrož Lazík
	František Tomášek	František Tomášek	František Tomášek	František Tomášek
		Robert Pobožný	Robert Pobožný	Robert Pobožný
doprovod	Eduard Oliva	Eduard Oliva	Eduard Oliva	Eduard Oliva
	Elmír Fillo	Elmír Fillo	Elmír Fillo	Elmír Fillo
	Josef Beneš	Štefan Zárcký	Štefan Zárcký	Štefan Zárcký
	Jan Merell	Josef Gross	Jan Merell	
	Petr Franta	Jan Dočekal	Antonín Veselý	
	Jan Dočekal	František Jedlička		
	Jan Číží			
	František Jedlička			
	Antonín Stehlík			

Na zahájení sněmu dorazila rozsáhlá delegace, což byl zcela logický a dobře promyšlený tah komunistické strany, všech dvanáct účastníků mělo svůj úkol. Bylo nutné zmonitorovat okolí a zajistit politickou bezpečnost pro české zástupce. Z této skupiny bylo devět členů doprovodem a pouze tři koncilními otci. Každá další koncilní etapa měla samozřejmě své československé zastoupení, ale s menší a menší účastí. Na závěrečné zasedání směli vyjet čtyři otcové a tři osoby jako doprovod.⁸³

⁸² Tamtéž, str. 30.

⁸³ Tamtéž, str. 31.

V tabulce výše je jasně vidět rozdělení delegací na první skupinu (biskupy – koncilní otce) a druhou skupinu – doprovod, který Jaroslav Škvarda nazval „*mírováckou štafází a fyzly*“.⁸⁴

Složení první skupiny biskupové – koncilní otcové se téměř nezměnilo. Eduard Nécsey, který byl formální hlavou československé delegace po dobu celého koncilu, Ambrož Lazík a František Tomášek se zúčastnili všech čtyř období koncilu a můžeme je považovat za tzv. stálíce československé delegace. Poslední člen této skupiny, Robert Pobožný se k nim přidává až od druhé vyjednávací etapy a setrvává s nimi až do řádného ukončení koncilu.

Na první jednací období II. vatikánského koncilu jelo nejvíce účastníků z doprovodné skupiny. Komunistická strana si od toho slibovala zajištění více informací a větší užitek pro celý režim. Nakonec se tento plán minul účinkem, a to z toho důvodu, že si biskupové své doprovody nemohli vybrat, takže jim nevěřili a žádné informace jim nesvěřovali. Díky tomu se počet účastníků ve druhé skupině zasedání od zasedání snižoval. V závěrečném zasedání byly z původního počtu devíti osob přítomny pouze tři – Eduard Oliva a Elmír Fillo, jež se zúčastnili všech čtyř období, a Štefan Zárecký, jenž je součástí delegace až od druhého jednacího období.

V některých publikacích se dokonce dočítáme o vyloženém „bonzování“ ze stran československých koncilních sekretářů. Obzvláště v této disciplíně vynikali Jan Dočekal, Eduard Oliva, Antonín Stehlík a Antonín Veselý. I ostatní členové doprovodu donášeli a považovali se za špiony celé akce. Zpátky se držel pouze Jan Merell, který se údajně o svých kolezích vyjadřoval velmi diplomaticky. Takzvaní sekretáři se museli po návratu z Říma vyjádřit ke koncilním otcům: „Nécsey je příliš tajný, skromný a klidný. Má stále masku. Lazík pouze hrabe, hrabe rukama i nohama. Nedůvěřivý, bojí se ostatních. Pobožný je přehnaně zbožný – rozjímá, stále na něčem pracuje, bývá útočný k podřízeným, pokládají ho za sklerotika a primitiva.“ Tomášek naučil se být tajný, začal si tykat s Nécseyem, má mnoho známostí v Římě i doma. Vede velmi rozsáhlou korespondenci s kněžími olomoucké diecéze.⁸⁵

⁸⁴ Tamtéž, str. 31.

⁸⁵ Tamtéž, str. 58.

Národnostní složení československé delegace na II. vatikánském koncilu

	Češi	Slováci
1962	8	4
1963	5	5
1964	4	5
1965	2	5

Je velice zajímavé podívat se na národnostní složení československé delegace, a to hlavně v průběhu druhého až čtvrtého jednacího období, kdy se poměr sil otočil. Při prvním zasedání měli většinu Češi. V druhém období byly síly vyrovnané a v pozdějších koncilních etapách převládali slovenští delegáti, kteří byli vnitřně i mentálně od Čechů odděleni.

Československá delegace neměla zpočátku možnost se stýkat s delegacemi z jiných zemí. Výjimkou bylo pouze maďarské zastoupení, se kterým se československá skupina mohla potkávat a také jej pozvala na schůzku, která se ovšem konala mimo československé velvyslanectví a residenci. Během druhého zasedacího období byli naši biskupové pozváni na recepci anglických biskupů, které se zúčastnili. Až v závěrečném období vztahy trochu povolily a naše delegace se účastnila více společenských akcí – recepce u Poláků, Maďarů a Kanadánů. Opomenout samozřejmě nesmíme kontakty a dobré vztahy s pravoslavnými pozorovateli, od kterých obdržela celá československá delegace jubilejní zlatou medaili za vystoupení Františka Tomáška na téma k dekretu o ekumenismu.

Vystupování koncilních otců na sněmu bylo dosti různorodé. Během prvního jednacího období nejspíše nedošlo k žádnému československému vystoupení. V dalším vystoupili dokonce třikrát František Tomášek a jednou Eduard. Nécsey. Nejprve měl Tomášek příspěvek ke schématu o církvi, v listopadu 1963 pak společně Nécsey a Tomášek hovořili ke schématu o ekumenismu, čtvrtý příspěvek rovněž Tomášek ke schématu ekumenismu (o nutných předpokladech sjednocení s východní církví).⁸⁶ Ve třetím zasedacím období měl František Tomášek přednést svou čtvrtou řeč, na kterou se nakonec nedostalo z časových důvodů. O něco více štěstí měl Eduard Nécsey, který měl možnost přednést svůj příspěvek ke schématu o Panně Marii. V závěrečném koncilním období vystupuje ještě jednou František Tomášek a vyjadřuje se k Programu světové pomoci rodině.

⁸⁶ Tamtéž, str. 66.

Československé delegaci se nevyhnula ani praktická stránka koncilu, například ubytování a finance. Ubytování, které zajišťoval Svatý stolec, vyvolávalo na každém jednacím období velké spory a nevoli. Biskupové a zbytek delegace byli na první dvě jednací období odděleni a každá skupina bydlela separátně. Tohle rozdělení bylo samozřejmě bráno jako naschvál komunistické straně, která díky tomuto rozhodnutí o svých lidech ztrácela přehled. Během třetího a čtvrtého období koncilu celá delegace bydlela pospolu. Ani to se doprovodné skupině nelíbilo, protože bydleli v jiném patře než skupina koncilních otců. Náklady pobytu každého (bydlení a strava) byly hrazeny Vatikánem. Vlivem velké účasti nešlo o malé sumy, proto byla jejich účelnost kontrolována. Česká delegace byla ohodnocena jako vzorná a skromná.⁸⁷ Kapesné každá delegace dostávala od svého státního aparátu. Československá skupina dostala 7000 lir na celý pobyt, což bylo devětkrát méně než třeba Maďaři. Čechoslovákům se tedy finančně moc nedařilo, velké pomoci se jim ale dostalo od emigrantů v čele s profesorem Vladimírem Boublíkem, který jim pomáhal shánět intence.

⁸⁷ Tamtéž, str. 64.

4. Reformátor Jan XXIII.

Papež Jan XXIII., vlastním jménem Angelo Giuseppe Roncalli, se narodil 25. 11. 1881 v Sotto il Monte. Angelo byl čtvrté dítě Marianny a Giovanniho Roncalliových. Rodina byla opravdu rozsáhlá. Manželé měli celkem třináct dětí, tři z nich zemřely v útlém věku. Jan XXIII. pocházel ze skromných rolnických poměrů. Jak sám řekl, „byla to pokojná a spokojená chudoba“. Celý svůj život se snažil udržovat blízké kontakty se svou rodinou a často jí zasílal ručně psané dopisy.

Roku 1892 vstoupil Roncalli do semináře v italském Bergamu. Jeho účast i vědecká práce nejsou vůbec zanedbatelné, jeho dílo obsahuje studii a monografii. V roce 1895 přijal nižší svěcení, tzv. tonzuru, poté v roce 1901 mu bylo monsignorem Gaetano Camillo Guindanim uděleno stipendium a odchází studovat do Říma.

Ani Angelu Giuseppemu Roncallimu se nevyhnulo povolání k výkonu vojenské služby. Vybral si 73. pěší pluk. Za rok dosáhl hodnosti seržanta. Rok 1903 byl pro Roncalliho zlomový, vyřadili ho z vojenské služby, a tak se vrací do Říma, kde se později stává jáhnem.⁸⁸

Na svátek svatého Vavřince mučedníka v roce 1904 byl Roncalli vysvěcen na kněze. Dalšího dne slavil svou primiční mši svatou v chrámu sv. Petra v Římě.⁸⁹

Roncalli se stal sekretářem nového biskupa monsignora Giacoma Marie Radini-Tedischiho. Tato spolupráce trvala celých deset let. Po těchto dlouhých letech byl v roce 1914 pater opět povolán do vojenské služby a tentokrát slouží u zdravotníků. Později se z něj stává vojenský kaplan.

Po skončení války se vrátil domů, kde zůstal jen velmi krátkou dobu. Byl totiž povolán zpět do Říma, aby se stal ředitelem Papežského misijního díla. Jeho úkolem bylo zajišťování mezinárodní podpory a pomoci misiím.⁹⁰

Papež Pius XI. povolal Roncalliho do biskupské služby a jmenoval ho apoštolským vizitátorem v Bulharsku. V roce 1934 byl přeložen do Řecka a Turecka.

⁸⁸ AGASSO, Domenico. *Papež Jan XXIII*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, str. 11.

⁸⁹Tamtéž.

⁹⁰Tamtéž, str. 13.

Roku 1944 přišel z Říma nečekaný příkaz, monsignor Roncalli se má urychleně vrátit do Vatikánu, z důvodu jmenování do funkce apoštolského nuncia ve Francii.⁹¹ Během jeho fungování ve Francii se mu podařilo naklonit si velkou většinu místní populace. Lidé ho měli rádi pro jeho slova a skromnost. Po dlouhých osmi letech se Angelo Giuseppe Roncalli přesouvá do Benátek na pozici patriarchy. Jan XXIII. si Benátky opravdu zamiloval – jedním z jeho přání bylo, aby byl po své smrti pochován v kryptě baziliky svatého Marka.

Dne 28. října 1958 bylo během konkláve rozhodnuto, že novým papežem bude Angelo Roncalli.⁹² Tak začíná největší a nejdůležitější kapitola života Angela Giuseppe Roncalliho – stává se papežem a volí si jméno Jan XXIII.

Papež svou lidskostí mění zastaralou tvář církve – dokonce se o této změně hovoří jako o změně obrazu církve přes noc. Papež se stal velice rychle oblíbeným. Známa je historka o tom, že papež pozval posledního dopoledního návštěvníka Vatikánu na oběd.⁹³ Jan XXIII. byl prostě pro vatikánskou společnost a etiku velkým oříškem; zaváděl spousty novinek. Mezi ty nejvýznamnější patří svévolné opouštění Vatikánu bez doprovodu ochranky, v méně oficiálních promluvách používal plurálu „My“, také chodil navštěvovat své dávné přátele, a dokonce navštívil v římské věznici místní odsouzence.

Celoživotní cesta Jana XXIII. směřovala ke svolání koncilu, k jeho životnímu dílu. Roky svého života byl přesvědčen o nutnosti vnitřního obnovení církve, dokonce se vyjadřuje o potřebě nových Letnic.⁹⁴ Hodlal zcela naplnit své poslání římského biskupa a jeho plán zněl jasně – chtěl z tradičních přístupů Vatikánu udělat univerzální církev pro nynější generaci. Na vrcholu svého pontifikátu prohlásil jasně a důrazně, že církev má za úkol upravit odloučeným křesťanům cestu k jednotě tím, že se sama navrátí k původní čistotě svého počátku; vyzýval katolíky, aby se opravdově a laskavě snažili lépe poznávat a více oceňovat odloučené křesťany. Založil sekretariát pro jednotu (křesťanů) a podřídil jej kardinálu Beovi.

⁹¹Tamtéž, str. 16.

⁹²Tamtéž, str. 17.

⁹³ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014. Str. 49.

⁹⁴ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014. Str. 49.

Otec Roncalli od svých kazatelů žádal, aby byli více lidští, empatičtí, aby více projevovali srdečnost a nešířili strach, protože z lidské podstaty je jasné, že lidé přijímají pravdu lépe s úsměvem na tváři než s hrůzou a zděšením.⁹⁵

Ke konci roku 1961 si otec Jan poprvé začal uvědomovat zhoršení svého zdravotního stavu. V roce 1963 se začala šířit zpráva o otcově značném váhovém úbytku a možné operaci, která nebyla uskutečněna. Později téhož roku byly zrušeny audience z důvodu chudokrevnosti a žaludečních obtíží. Od té chvíle měl otec Jan neustále k dispozici svého lékaře. Stále se ale snažil svou bolest skrývat.

O pár týdnů později se dostavilo chrlení krve a Vatikán konečně oficiálně vydává zprávu o velmi vážném stavu Jana XXIII. Celý svět se za otce modlil, dokonce i židé. Věřící zasílají do Vatikánu nejmodernější léky a všemožné bylinky, aby se jejich milovaný otec uzdravil. Lidé ho opravdu zbožňovali. Bohužel se zdravotní stav otce nezlepšil a 3. června 1963 v 19:49 papež umírá. „Ite, missa est,“ vyřkl kardinál Luigi Traglia. Mše svatá za papeže Jana XXIII. v agonii skončila. Lidé viděli, že byla zažehnuta světla, a pochopili, co se stalo. Nejvyšší pontifik zemřel v klidu a pokoji ve svém Apoštolském paláci 3. června 1963.⁹⁶ Papež Jan XXIII. se díky práci, kterou odvedl během svého pontifikátu, stal světově uznávanou osobností. To také dokazují myšlenky objevující se již během koncilu, kdy jistí kardinálové v čele s montsignorem Bettazinym navrhovali, aby byl otec Jan prohlášen dle starobylého antického zvyku za svatého aklamací koncilu bez právní procedury beatifikace. Tento návrh byl několikrát během koncilu opakován, ale vždy byl odložen.

V roce 2000 byl otec Jan prohlášen za blahoslaveného. K tomuto rozhodnutí se dle určitých biografii vztahuje jeden zázračný příběh. Pár let po smrti Jana XXIII. se sestra Kateřina Capitani z Kongregace svatého Vincence sloužící v dětské nemocnici ocitá na prahu života. Jednoho rána začala velmi silně krváčet z úst. Nepřišlo jí důležité o tomto problému informovat lékaře, protože krvácení po chvíli samo ustalo.⁹⁷ Po půl roce se krvácení opět vrátilo. Prohlédl ji Giuseppe Zannini, který prohlásil, že sestra Kateřina trpí nevyléčitelnou chorobou a nezbyvá jí mnoho času. Sestra Kateřina měla blízkou přítelkyni sestru Adélu, která se nechtěla s osudem své přítelkyně smířit a hluboce se za ni modlila, vzývala o přímluvu otce Jana a náhle byla Kateřina uzdravena.

⁹⁵ GASSO, Domenico. *Papež Jan XXIII*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014, str. 19.

⁹⁶ Tamtéž, str. 75.

⁹⁷ Tamtéž, str. 76.

Osobně si myslím, že do beatifikačního procesu zasáhl ještě jiný příběh ze života otce Jana – příběh o lodi plné židovských dětí. Během druhé světové války se po Středozezemním moři plavila záchranná loď obsazena židovskými dětmi. Děti byly v obrovském nebezpečí, hrozilo, že se plavidlo dostane do nepřátelských vod a všechny děti budou usmrceny v koncentračních táborech nebo v lepším případě poslány na převýchovu do nových rodin. Plavidlo ale nečekaně změnilo kurs. Díky tomu byly všechny děti zachráněny. Jeruzalémský vrchní rabín nelenil a rozhodl se člověku, jenž měl tento zázrak na svědomí, poděkovat.⁹⁸ Tím člověkem nebyl nikdo jiný než náš otec Jan XXIII.

Po smrti otce Jana XXIII. byl na konkláve zvolen jako jeho zástupce milánský arcibiskup kardinál Montini, který si volí jméno Pavel VI.

⁹⁸ Tamtéž, str. 42.

5. Následovník Pavel VI.

Papež Pavel VI. (vlastním jménem Giovanni Battista Montini) se narodil 26. září 1897 v Concesiu u Brescie. Giovanni Battista Montini pocházel z velmi dobré a uznávané rodiny, jeho zvolení znamenalo navrácení papežského stolce do rukou muže s tradičním kardinálským profilem.

Od útlých let svého života se potýkal se špatným zdravím, z tohoto důvodu nedocházel do školy, ale vzdělával se doma za pomoci soukromých učitelů. Zpočátku zvažoval vstup do benediktinského řádu, nakonec se ale rozhodl dát přednost diecéznímu kněžství. Ani studium teologie neprobíhá zcela běžným způsobem, Montini nepobývá v kněžském semináři, ale dochází pouze na přednášky, přesto byl vysvěcen již ve věku 22 let roku 1920. Jeho studium pokračovalo na Gregoriánské univerzitě v Římě, dále pak v Miláně získal doktorát z kanonického práva. Mimo Itálii působil i nějaký čas na nunciatuře ve Varšavě, jeho stálé působení bylo ovšem v Římě.⁹⁹

Po práci podsekretáře se roku 1954 Giovanni Battista Montini stává milánským arcibiskupem, kde se zabýval problematikou pastorace napříč všemi vrstvami. Později roku 1958 byl jmenován kardinálem. O pět let později se Montini jako velký favorit během konkláve, které si právě volilo svou novou hlavní tvář, stává papežem. Zvolen byl až po šesti kolech 21. 6. 1963 a přijal jméno Pavel VI., čímž nastupuje po vládě Jana XXIII.

Mezi nejdůležitější projevy pontifikátu Pavla VI. patří rozhodnutí o pokračování II. vatikánského koncilu, který byl po prvním zasedacím období přerušen z důvodu úmrtí dosud působícího papeže Jana XXIII. Nově zvolený pontifik má z hlediska církevního práva možnost rozhodnout o ukončení nebo o pokračování sněmu. Pavel VI. volí tedy variantu pokračování a druhé zasedací období svolává na 29. září 1963. Volí také strategii svého předchůdce v přístupu k východu a pozdější vpád vojsk Varšavské smlouvy do Československé socialistické republiky a následnou okupaci odsuzuje.

Giovanni Battista Montini byl velkým milovníkem Francie, zbožňoval celou francouzskou kulturu a orientoval se také v tamní moderní teologii. Pavel VI. měl přezdívku „Hamlet“,

⁹⁹ Petráček, Tomáš. *CÍRKEV, TRADICE, REFORMA. Odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2017, str. 133.

kteřá nebyla úplně lichotivá jeho osobě. Jako papeř totiř vnímal svou roli velice zodpovědně a kařdý krok nebo rozhodnutí velice důkladně promýřel, což bylo považováno za nerozhodnost.¹⁰⁰

Během svého působení ve Vatikánu vydává několik encyklik. Mezi nevýznamnější se řadí encyklika *Humanae vitae* (tématem této encykliky je správný řád předávání lidského života, konkrétně se zabývá manřelskou láskou, rodičovstvím, antikoncepcí, interrupci), *Sacerdotalis caelibatus* (o kněžském celibátu), dále *Ecclesiam Suam* (pojednává o církvi.), *Mense Maio* (doporučení o využívání měsíce května k mariánské úctě), *Mysterium Fidei* (o tajemství Eucharistie), *Christi Matri* (povzbuzení věřících, aby se v měsíci říjnu modlili za míř), *Populorum Progressio* (rozvoj národů, sociálními právy a nerovností mezi bohatými a chudými národy). Zruřil také index tzv. zakázaných knih i antimodernistickou přísahu Pia X. Snařil se omladit cířev a stanovil věk 80 let jako hranici, kdy mohou kardinálové volit svého papeře. Rozhodl se přestat uřivat papeřskou tíaru, kterou prodal a výtěřek věnoval chudým. To vše udělal, aby dokázal, že duchovní autorita není spojena se světskou mocí, což mu veřejností bylo připisováno k dobru.

Od papeře Pia VII. byl Pavel VI. první papeř, který vycestoval za hranice Itálie. Vnímal tyto cesty jako rozřiřování procířevních zájmů a poukazoval na lidskou tvář cířkve. Tyto diplomatické cesty podnikl do Svaté země, do Turecka, do Indie, do New Yorku, do Portugalska, do Kolumbie, do Švýcarska, do Ugandy, na Filipíny, do Austrálie, Indonésie, Hongkongu a na Srí lanku.¹⁰¹ Pavel VI. byl prvním papeřem, který začal otevřeně hovořit o rozvojových zemích a jejich problematice.

Otec Pavel VI. umířá v letním sídle papeřů nedaleko Říma 6. srpna 1978 ve věku osmdesáti let na infarkt myokardu. Po jeho smrti nastupuje na svatý stolec Jan Pavel I., který po pouhém měsíci v úřadu zemřel. Následně konkláve ještě téhoř roku volí prvního papeře slovanského původu – Karola Wojtylu známého pod zvoleným jménem Jan Pavel II.

Svatořečení bylo zahájeno na počátku roku 1993. O devět let později papeř Benedikt XVI. prohlašuje otce Giovanni Battista Montiniho za ctihodného. O další dva roky později mu byl přisouzen zázrak na jeho přímlovu. K zázraku dořlo v roce 2001 ve Spojených státech

¹⁰⁰ Tamtéř, str. 134.

¹⁰¹ FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMÉKAL. *Malé dějiny cířkve*. 3., dopl. a rozř. vyd. Přelořil Marta RYNEŠOVÁ. V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006, str. 300.

amerických. Ženě ve 24. týdnu těhotenství diagnostikovali těžkou poruchu plodu s vysokou pravděpodobností úmrtí. Dítěti hrozily silné následky – deformace obličeje a končetin, problémy s dechem a možná byla i transplantace ledvin. Neznámá řeholnice zaslala matce dítěte obrázek Pavla VI., ke kterému se měla pro záchranu dítěte modlit. Ve 32. týdnu života dítěte nebyly patrné jakékoliv vady plodu. Nyní je chlapci 13 let a je naprosto zdrav.¹⁰² 19. října 2014 byl Pavel VI. zapsán na seznam blahoslavených papežů a nynějším papežem Františkem prohlášen za blahoslaveného.

¹⁰² Mléčka, O. *Pavel IV.: Velký i nepochopený papež* (online). Praha: Církev.cz. Vydáno 17. 10. 2014 (cit. 18. 9. 2020). Dostupné na: <https://www.cirkev.cz/archiv/141017-pavel-vi-velky-i-nepochopeny-papez>

6. Papež František – novodobý reformátor, zachránce

Po papeži Janu Pavlu II. a Benediktu XVI. na svatý stolec usedá vlastním jménem Jorge Bergoglio, narozený v Buenos Aires 17. prosince 1936. Je to první zvolený pontifik, který nepochází z Evropy. Přináší tak do Vatikánu svěží vítr v podobě velké jihoamerické osobnosti a volí pro sebe jméno italského národního světce z Assisi. Papež vysvětluje tuto volbu slovy: „František z Assisi je pro mne člověk chudoby, člověk míru, člověk, který miluje a chrání stvoření. Ach, jak bych si přál chudou církev pro chudé.“¹⁰³

Jorge Bergoglio je nejstarší z pěti dětí. Pochází z rodiny italských přistěhovalců. Studoval chemii, teologii, duchovní vědy a také literaturu, kterou dokonce i vyučoval.

Od roku 1973 pracoval František jako docent a poté profesor teologie na jezuitské fakultě filozofie a teologie v San Miguel. Po roce 1979 se také postavil do čela této fakulty a stal se děkanem. Mimo literaturu vyučoval také psychologii, filosofii a v neposlední řadě teologii. V polovině 80. let 20. století strávil několik měsíců v nedalekém Německu, kde na vysoké škole v Sankt Georgen ve Frankfurtu nad Mohanem pracoval na své disertační práci.

Jako mladý Bergoglio vstoupil do jezuitského řádu na počátku roku 1958, kdy mu bylo pouhých 21 let. Kněžské svěcení přijal po více než deseti letech v řádu, a to 13. prosince 1969 z rukou córdobského arcibiskupa Ramóna Josého Castellana. Několik let sloužil v bazilice San José ve čtvrti, z níž otec František pochází. Řeholníkem se stal až po dokončení studií 22. 4. 1973 a poté působil jako novicmistr. V letech 1973–1979 byl argentinským jezuitským provinciálem. V roce 1992 byl jmenován pomocným biskupem v Buenos Aires a ještě téhož roku mu bylo uděleno samotné biskupské svěcení. O šest let později se ujímá pozice arcibiskupa v Buenos Aires. Papež Jan Pavel II. Bergoglia jmenoval kardinálem až v roce 2001. Již při volbě otce Benedikta XVI. bylo několikrát zmíněno Jorgeho jméno, Carlo Maria Martini ho doporučoval jako velmi dobrou alternativu na pozici svatého otce. Zde se nám otvírá zajímavá otázka – kde by byla katolická církev nyní, kdyby už tenkrát místo Benedikta XVI. zvolila Bergoglia?

Rozhodující konkláve pro Bergoglia přišlo ale až o pár let později. Dne 13. 3. 2013 se Jorge stává papežem katolické církve, kdy ho zvolila nadpoloviční většina ze 115 kardinálů.

¹⁰³ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016, str. 43

Otec František o sobě nemluví jako o papeži, nemá tuto terminologii rád, a pokud ho někdo osloví „Svatý otče“, občas žertem odpovídá „svatý bratře“. Jorge Bergoglio raději používá přízvisko „římský biskup“, což lze považovat za vstřícné gesto vůči ortodoxním církvím. Římský biskup ani nevyužívá možnost pohybovat se po městě s ochrankou, doprovodem a speciálně upraveným vozem. Cestovat po Římě ho můžeme vidět v naprosto obyčejném voze značky Ford. Také se rozhodl nenastěhovat se do papežských komnat a raději obývá Dům sv. Marty. Už na Františkově oblékání můžeme vidět jeho skromnost a prostotu. Jednou provždy se zřekl bohatství a nechce jej nikterak demonstrovat. Odmítá tedy drahé látky, výrazné barvy a úřední insignie nesmějí být ze zlata nebo podobně drahých kovů.¹⁰⁴

Nynější římský biskup je veřejností velice oblíbený. K jeho sympatiím značně přispívá i taková maličkost, že je hrdým členem argentinského fotbalového klubu „Atletico San Lorenzo de Almagro“ a velkým fanouškem sportu. Mnohá papežova gesta ukazují nejen jeho evangelijní skromnost, vysvětlují zároveň, čím si tak rychle získal neuvěřitelnou oblibu. Ani média nemohla odolat jeho kouzlu. Tento velice usměvavý, sympatický a skromný člověk na tak vysoké pozici se dokonce objevil na stránkách nejčtenějších magazínů světa jako je Rolling Stone, The New Yorker, TIME a Advocate.¹⁰⁵

Otec František o sobě hovoří jako o člověku (nerad o sobě hovoří jako o papeži), který se plně hlásí k závěrům druhého vatikánského koncilu, ačkoliv se ho osobně nezúčastnil.¹⁰⁶ Pro svatého otce má druhý vatikánský koncil a neokleštěné evangelium prvořadou důležitost, jasně to můžeme vidět na jeho životním postoji a jednání, jež je naprosto v souladu se stanovisky nacházejícími se v Paktu z katakomb, v němž se dočítáme o důsledcích koncilu na osobní život signatářů a jejich apoštolské působení, dále o přítomnosti církve v dnešním světě, o rozhodnutí stát na straně chudých a o vnitrocírkevní komunikaci.¹⁰⁷

Dvacátý první ekumenický sněm byl synodou pastorální a za klíčový dokument se považuje pastorální konstituce „*Církev v dnešním světě*“. Tento dokument měl církvi dopomoci vstoupit do moderního světa a překonat tak nejen Seznam omylů vydaný Piem IX., ale také desetiletí trvající konzervatismus a neochotu být moderní v moderním světě. Otec František přistupuje k této reformě se vší rozhodností a rozhoduje se zavést novou kulturu církevní

¹⁰⁴ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016, str. 33.

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 39.

¹⁰⁶ Tamtéž, str. 13.

¹⁰⁷ Tamtéž, str. 39.

organizace a novou kulturu pastorační. I díky tomuto rozhodnutí lze o papeži Františkovi mluvit jako o dalším reformátorovi katolické církve.¹⁰⁸

Papež František jako „globální farář“. Globálním farářem jej nazval John Allen, který je považován za předního znalce Vatikánu z listu National Catholic Reporter.¹⁰⁹ Učinil tak z několika důvodů. Františkov postoj je v nejlepším smyslu toho starého slova „katolický“, tj. všezahrnující. Je-li jen jeden Bůh, pak je každý člověk „jedním z nás“ – to je zřejmě papežovo teologicko-duchovní kritérium. Všichni zasluhují respekt, a jestliže někde na světě kdokoliv z tohoto jediného lidstva trpí, pak se to Františka jako papeže týká. Platí to bez ohledu na rasu, pohlaví či sexuální zaměření.¹¹⁰ Na tomto vyjádření můžeme velice dobře pozorovat nadhled a naprosto nekonzervativní postoj římského biskupa.

K hlavním papežovým tématům kromě chudoby a míru patří také ekologie¹¹¹. Aktuálně se ve Vatikánu připravuje nová encyklika na toto téma, papeži s ní pomáhá biskup Erwin Kräutler, který je považován za velice zběhlého a informovaného poradce. I tímhle krokem otec František jde s dobou a opět zavádí další reformní přístup. Uvědomuje si problematiku znečištění světa, porušování ekosystému, vyhlazování ohrožených druhů atd.

Velkým tématem ve Vatikánu se v posledních letech stalo zneužívání dětí a nezletilých, k němuž docházelo katolickými duchovními, jeptiškami a členy římskokatolických řádů, dlouhá léta byla tato problematika zcela zatajována a ignorována. Pokud přeci jen došlo k řešení z důvodu nahlášení zneužívanou osobou, byl obviněný tzv. „odklizen“, tedy přesunut do jiné farnosti, tím byl problém pro členy katolické hierarchie vyřešen. S postupem času a velkým pokrokem v mediálním světě se tento problém více objevoval na veřejnosti a vznikla řada televizních dokumentů (například *Suffer the children*)¹¹².. Spousta obětí byla finančně odškodněna. Papež František se k této věci postavil čelem a vydal

¹⁰⁸ Tamtéž, str. 40.

¹⁰⁹ Francis revolution' rolls on in both symbols and substance. *National catholic Reporter* [online]. Vatican, 2014, , 1 [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: <https://www.ncronline.org/news/vatican/francis-revolution-rolls-both-symbols-and-substance>

¹¹⁰ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016, str. 40.

¹¹¹ VÁCHA, Marek: Nová encyklika papeže Františka je přelomovým textem. *Církev.cz* [online]. [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/150618-vacha-nova-encyklika-papeze-frantiska-je-prelomovym-textem>

¹¹² WITKOWSKI, D'Anne. Suffer little children New documentary exposes pedophilia in Catholic Church. *Between the Lines* [online]. 2. 11. 2006, , 1 [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://pridesource.com/article/20810/>

nařízení, kde jasně nařizuje nahlášení zneužívání či nahlášení krytí zneužívání dětí, čímž vyhlásil nulovou toleranci této záležitosti¹¹³.

V posledních dnech se na katolické půdě otevřelo nemalé a velice ožehavé téma, a to vlivem nového dokumentu Francesco, který natočil Evgen Afineevsky¹¹⁴. Papež tam zcela jasně a důrazně pronesl, že homosexuálové jsou také děti Boží a mají právo na vlastní rodinu. Dále poznamenal, že je třeba vytvořit zákon o registrovaném partnerství, kterým Vatikán stále nedisponuje.

Nejen tedy řešení ekologie, homosexuality, uprchlické krize, zneužívání dětí, uzavírání sňatků homosexuálních párů a výchova jejich dětí, postavení žen, genderová témata a nový styl pastorace řadí otce Františka do pozice velkého průkopníka ožehavých a doposud nepřilíživě diskutovaných témat na poli katolické církve, jež jsou ale v dnešní době na pořadu dne.¹¹⁵ On sám je ale v nelehké situaci nejen mezi konzervativními biskupy, jimž se nelíbí tak zásadní církevní modernizace. Papež si také získal nebezpečné nepřátele i mimo církev. Šéfy italské mafie vyloučil z církve, což u silně věřících italských kmotrů vzbudilo velkou nevoli.¹¹⁶

V této kapitole jsem nechtěla prezentovat pouze moderní postupy papeže Františka, chtěla jsem poukázat také na jeho kroky, které mu nejsou připisovány k dobru. Samozřejmě nalezneme spousty záporných ohlasů na jeho modernistická a reformační rozhodnutí, s nimi se ale nemohu ztotožnit, protože v tomto směru vnímám otcovu práci dobře. Po hlubším bádání jsem narazila na téma pohanského kultu matky Země – tzv. Pachamama. Tento kult se stal součástí víry některých jihoamerických věřících. Pohanskou Pachamamu integrovali do své víry v rozporu s dogmatikou katolické víry a uctívají ji. Jedná se především o uctívání přírody v ženských modlách, dochází zde k antropomorfizaci země. Často bývá spojována s Baalovým kultem. Otcí Františkovi bylo vyčítáno, že se stal heretikem a sám tento kult

¹¹³ Papež František: *Církev musí chránit děti a vymýtit zneužívání* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/190224papez-frantisek-chranit-deti-vymytit-zneuzivani>

¹¹⁴ FRANCESCO. *FRANCESCO* [online video soubor]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.francescofilm.com/>

¹¹⁵ Srovnej například rozpravu zpracované do knihy. BERGOGLIO, Jorge – SKORKA, Abraham. *O nebi a zemi*. Praha – Litomyšl: Paseka, 2010.

¹¹⁶ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016, str. 33.

vyznává, a to hlavně z důvodu vydání vatikánské mince, kde byla zobrazena těhotná žena s planetou Zemí jako dítětem ve svém lůně.¹¹⁷

Na závěr kapitoly bych ráda uvedla všehříkající shrnutí o působení a pontifikátu otce Františka z rozhovoru Eugenia Scalfariho s papežem Františkem z roku 2013, který vyšel v italských novinách La Repubblica. „To je papež František. Jestliže bude církev taková, jak si ji představuje a jakou ji chce mít, bude to epochální změna.“ Všechno nasvědčuje tomu, že se nám dostalo významného privilegia: být svědky této proměny církve.¹¹⁸ Můžeme tedy otce Františka považovat za další stupeň otevření se modernímu světu ze strany celé katolické církve.

¹¹⁷ LHOŤAN, Lukáš. Pohanský Papež: František vůbec nepotírá herezi, která může rozdělit římskokatolickou církev. *REFLEX* [online]. 20. 10. 2020, , 1 [cit. 2021-01-03]. [Dostupné z: https://www.reflex.cz/clanek/komentare/103523/pohansky-papez-frantisek-vubec-nepotira-herazi-ktera-muze-rozdelit-rimskokatolickou-cirkev.html](https://www.reflex.cz/clanek/komentare/103523/pohansky-papez-frantisek-vubec-nepotira-herazi-ktera-muze-rozdelit-rimskokatolickou-cirkev.html)

¹¹⁸ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016.

7. Nová orientace církve¹¹⁹

V této kapitole bych si ráda položila otázku, jak se změnila katolická církev vlivem II. vatikánského koncilu. Uplynulo již více než padesát let od synody a nyní se nám otevírá prostor pro vyjádření a zhodnocení církevní situace současnosti po zatím posledním ekumenickém sněmu.

Dějiny světa a církve jsou zcela jistě neoddělitelné, svět svým fungováním ovlivňuje příběh církve, a i když se církev hlavně v hluboké minulosti silně bránila vlivu venkovního světa, v posledních padesáti letech moderní techniky a veškerých pokroků se nemůže dále stranit a žít si vlastním životem. Nebo může, ale přijde o své mladé stoupence. Církev bude vždy spadat do své speciální kolonky a vždy bude mít „svá pravidla a řády“, ale pro opětovné nalezení Ježíše Krista v srdcích lidí musí změnit svůj přístup, což si uvědomuje víc a víc biskupů, kteří mají vliv na změnu. Je samozřejmé, že veškeré společenské obměny, i třeba ty negativní, ovlivní celou katolickou společnost. Když si projdeme historií uplynulých padesáti let, zjistíme, že došlo k velice rychlému a epochálnímu vývoji, který je třeba reflektovat.¹²⁰ Je zřejmé, že další společenské změny přijdou, proto by církev měla reagovat i nadále tak, jak jedná od počátku pontifikátu veřejností velice oblíbeného otce Františka.

Do celkového vývoje církve posledních padesáti let po ukončení koncilu měli rozhodně co říct svatí otcové, Pavel VI., Jan Pavel I., Jan Pavel II. – a u jeho osoby bych se ráda zastavila. O jeho působení na svatém stolci můžeme hovořit jako o zpomalení pronikání koncilních změn. Tento postoj bychom mohli přisoudit jeho původu anebo vnitřním církevním důvodům. Každopádně jeho vládu spolu s pontifikátem Benedikta XVI. považujeme za silně konzervativní a do jisté míry zpátečnickou. Otec Benedikt v roce 1975 dokonce hovoří o tom, že by se nejraději vyhnul všem biskupským koncilům, protože vždy přinesly jen hádky a nevedly k ničemu dobrému, což jasně poukazuje na jeho postoj k této problematice. Zato papež František je naprostým protikladem, řídí se tím, co Boží Duch vnukl církvi na II. vatikánském koncilu. V té době byl příliš mladý a osobně se tedy nemohl zúčastnit, ale je dobré zmínit, že již během svého působení v Buenos Aires se řídil rozhodnutími z koncilu a on sám se jasně projevil jako zastánce a pokračovatel odkazu z druhého Vatikánského koncilu.¹²¹ Hovoří o koncilu jako o velkolepém díle Ducha svatého a nabádá k uposlechnutí

¹¹⁹ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016.

¹²⁰ ŠRAJER, Jindřich a Lucie KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté*. Brno: CDK, 2015, str. 208.

¹²¹ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016, str. 21.

veškerých vzniklých ustanovení. Odkazuje na papeže Jana a rekapituluje posledních padesát let, kdy podle něj nebylo uskutečněno vše, co se uskutečnit mělo a co se mělo změnit. Otec František totiž vnímá hlavně konzervativní část církve, jež se dle něj měnit nechce, a dokonce by se ráda vrátila ještě o další krok zpět.¹²² Tak hovoří otec František o posledních letech od koncilu. Jasně tím ukazuje na obtížnost dnešní doby, volá po uposlechnutí Ducha svatého a sám se snaží jít ostatním biskupům příkladem a měnit zajeté koleje v církvi.¹²³

Při veškerém bádání a čtení textu jsem opětovně narážela na názor, že katolická církev stále pokračuje v tradičním přístupu fungování katolického světa. Při ověřování této teorie člověk nemusí ani moc pátrat, protože se tato domněnka dá jednoduše potvrdit. Celkový počet věřících ve světě dlouhodobě klesá, klesá také počet členů církví a studentů teologie, ubývá také řeholníků.¹²⁴ Dle názorů teologicko-filozofických odborníků církev v Evropě dokonce končí, protože v současných letech modernímu člověku nic zásadního do života nepřináší.¹²⁵

V dnešní době již nemůžeme hovořit o tom, že základem našeho života nebo naší kultury je křesťanská víra, samozřejmě, že pro jisté jedince toto stále platí, ale pro širokou veřejnost (hlavně pro mladou generaci) to neplatí. V současnosti je většině umožněno si svou víru vybrat. Může ovšem docházet ke generačnímu předávání tradice, ale spíše je to výjimkou. V moderní době lze hovořit o tzv. osobním přivlastnění víry, tzn. rozhodnout se srdcem, rozumem a činem. Rozhodnutí stát se křesťanem je tedy na každém z nás.¹²⁶ S tím souvisí svobodná volba a lidské svědomí. Člověk by vždy měl jednat dle svého nejlepšího uvážení – svědomí, které se u každého člověka formuje a pomáhá nám identifikovat hodnotné stránky života, k nimž by víra rozhodně měla patřit. U mladých lidí ale víra není na pořadu dne, vyhrocený individualismus si neví rady s církví jako společenstvím a jen hrstku tohle zajímá, důležitější jsou pro ně jiné otázky (např. kam pojedou na dovolenou?). Nemají chuť a potřebu se modlit, natož věřit a žít ve společnosti s Bohem. Globalizovaná ekonomika šíří nezodpovědně a nelítostně nové náboženství peněz a zisku.¹²⁷ Doufejme, že práce nynějšího římského biskupa bude ještě účinnější a probudí v lidech lásku a víru v Boha.

¹²² Tamtéž, str. 22.

¹²³ Podle tamtéž, str. 9.

¹²⁴ Statistika světové katolické církve za rok 2017. *Církev.cz* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/191023statistika-svetove-katolicke-cirkve-za-rok-2017>

¹²⁵ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016, str. 9.

¹²⁶ ŠRAJER, Jindřich a Lucie KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté*. Brno: CDK, 2015, str. 212.

¹²⁷ Tamtéž, str. 215.

U našich rakouských sousedů proběhla anketa, která poukázala na zvyšující se oblibu katolické církve, náboženství a náboženské tematiky, díky osobě otce Františka.¹²⁸

- 66 % dotázaných odpovědělo: „Od té doby, co působí ve Vatikánu jako hlava církve nový papež František, zajímám se o náboženství, církev a náboženská témata mnohem více.
- 65 % dotázaných odpovědělo: „Trend, který v posledních letech v mnoha zemích sílí, totiž odklon od církve a vystupování z církve, František podle mého názoru může a dokáže zastavit, možná i zvrátit.“¹²⁹

Že by otec František byl konečně tím tolik potřebným spasitelem pro chátrající katolickou církev? Statistiky uskutečněné za probíhajícího pontifikátu zatím mluví jasně. Papež František se stal onou osobností – reformátorem – který vybudoval novou tvář katolické církve, která v sobě nese odkaz II. vatikánského koncilu a řídí se nejen jeho závěry. Církev je nyní přesvědčena, že prostřednictvím svých jednotlivých členů a pospolitosti může obraz celé církve změnit a pomocí projevované solidarity nabízet svou pomoc a podporu světu a v čele s otcem Františkem se jí to zdatně daří.

Žijeme v moderní době, která si žádá oprostění se od starých tradic a přístupů. I takový papež by měl jít s dobou a sledovat aktuální trendy – a to otec František dělá. Má založené profily na sociálních sítích, např. na Facebooku¹³⁰ ho sleduje kolem čtyř miliónů lidí, působí také na Instagramu¹³¹ a Twitteru¹³². Dohromady má několik desítek milionů followerů a jeho čísla jsou stále uspokojivá¹³³. Tímto krokem si naklonil velkou část mladých lidí, kteří se donedávna o víru vůbec nezajímali. O již odvedené práci římského biskupa také svědčí výsledky ankety americké televizní společnosti CNN, které ukazují, že 87 % Američanů je

¹²⁸ Tamtéž, str. 41.

¹²⁹ Tamtéž, str. 42.

¹³⁰ PAPA FRANCESCO I - Jorge Mario Bergoglio. *Facebook* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/PapaFrancescoJorgeBergoglio>

¹³¹ PAPA FRANCESCO. *Instagram* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/franciscus/?hl=cs>

¹³² PAPA FRANCESCO. *Twitter* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: https://twitter.com/pontifex_it?lang=cs

¹³³ Three-quarters of U.S. Catholics view Pope Francis favorably, though partisan differences persist. *Pew Research Center* [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/04/03/three-quarters-of-u-s-catholics-view-pope-francis-favorably-though-partisan-differences-persist/>.

s dosavadním výkonem papeže spokojeno, za příliš konzervativního jej považují pouze 4 % respondentů a za příliš liberálního 7 %.¹³⁴ Papežova popularita je tedy opravdu vysoká.

Samotná církev se také těší velkému zájmu známých osobností z celého světa. Své zastánce má například mezi herci, zpěváky a dalšími mediálně známými osobnostmi (například: fotbalista Diego Maradonna). Otec František se nebrání ani vystoupení před kamerou, velice rád podporuje projekty, které plní běžným lidem jejich sny (například: setkání s papežem). Ve spolupráci s českým velvyslanectvím ve Vatikánu televize Nova splnila sen jedné z vybraných sociálně slabých rodin sejt se Svatým otcem - za přítomnosti televizního štábu.¹³⁵

Nechtěla bych zde ale poukazovat pouze na osobu posledního pontifika, i když si naprosto uvědomuji, že on je klíčovou osobou. Věřím, že František do budoucna podnikne kroky, které ponесou jeho odkaz. Například ještě více transparentní budou postupy církve v řešení nepříjemných záležitostí, jako zneužívání nezletilých v církevních kruzích a další. Staré tradice, postupy, zamlčování problémů a jednání církve se již nenavratí, což bych vnímala jako obrovský úpadek pro celý moderní náboženský svět.

V příloze naleznete modlitbu za otce Františka od Paula M. Zulehnera vyňatou z knihy *Papež František a jeho reforma církve*.

¹³⁴ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016, str. 39.

¹³⁵ Elišce z Mise nový domov požehnal sám papež: Těžce zkoušená rodina dostala nový impulz Zdroj: <https://www.extra.cz/elisce-z-mise-novy-domov-pozehnal-sam-papez-tezce-zkousena-rodina-dostala-novy-impulz>. *Extra.cz* [online]. , 1 [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: <https://www.extra.cz/elisce-z-mise-novy-domov-pozehnal-sam-papez-tezce-zkousena-rodina-dostala-novy-impulz>

8. Bude třetí vatikánský koncil?

Bude třetí vatikánský koncil? To je otázka, kterou si klade spousta z nás. Nejvíce se samozřejmě dotýká katolické komunity. Papeži Benediktovi XVI. byla během jeho pontifikátu položena otázka, zda bude III. vatikánský koncil. Papež odpověděl záporně. Projevil obavy ohledně možnosti zrušení výsledků II. vatikánského koncilu, což by podle něj rozhodně nebyl dobrý krok pro celou církev. Obával se hlavně moci konzervativců, která sice zaznamenala velký pokles, ale nemůže si dovolit ji podceňovat.

Velice by mě zajímala odpověď otce Františka na stejnou otázku, jakou dostal před lety bývalý nejvyšší otec Benedikt XVI., bohužel jsem nikde nenašla byť jen zmínku, že by nad něčím takovým uvažoval. Papež František velice rád diskutuje na různá témata a možná mu Duch Svatý vnukne myšlenku na svolání dalšího ekumenického koncilu. Nynější koronavirová doba nicméně nepřeje velkému svolávání lidí, proto i kdyby se tak nakonec rozhodl, nejspíše by mu to nebylo umožněno z důvodu zdravotní bezpečnosti pro všechny otce a další zapojené (novináři, sestry, pozorovatelé).

Objevují se hypotézy, že by se zcela jistě odehrálo totéž, co na druhém vatikánském koncilu – konzervativní část otců by sabotovala veškeré pokusy o modernizaci církve i za pomoci intrik. Samozřejmě by se dále snažili o prosazení svých názorů, je také ale možné, že by převážná část světového episkopátu sebou již nenechala manipulovat jako před lety. Můžeme tedy doufat v jisté poučení z minulosti.¹³⁶ Můžeme se ale dopátrat i k jiným názorům, které nás přivádějí k závěru, že dokud budou žít účastníci posledního vatikánského koncilu, nemá žádný další ekumenický sněm smysl. Nebyl by totiž možný žádný velký krok kupředu, pro učinění změny je potřeba nová generace, která bude potřebovat větší otevřenost k věřícím, nové – hlubší pojednání pravd víry a v neposlední řadě reorganizaci vnitřního řádu církve a její očištění.¹³⁷

Zcela jistě se otázka na třetí vatikánský koncil bude opakovat, možná i častěji. Uvidíme, jestli síla veřejnosti, teologů a pokroková část otců budou mít dostatečný vliv a dojde ke svolání další synody, která bude ještě více inovativní, než byla ta dosavadní.

¹³⁶ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014, str. 352

¹³⁷ Petráček, Tomáš. *CÍRKEV, TRADICE, REFORMA. Odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2017, str. 197.

Závěr

Druhý vatikánský koncil přinesl velké změny hned v několika směrech. Už jen jeho samotné svolání bylo něco do té doby nevídaného. Veřejností velice oblíbený papež Jan XXIII. se rozhodl svolat další, dvacátý první ekumenický sněm a bez porady s ostatními biskupy jej také svolal. Konzervativní část Vatikánu byla tímto krokem přímo pohoršena a nelíbilo se jim porušení tradičního postupu. Svatý otec měl ale to nejvyšší slovo a jeho rozhodnutí musí být akceptováno. K zahájení koncilu došlo za krátký čas již 11. října 1962.

Během prvního jednacího období, kdy koncilu ještě předsedal Jan XXIII. a přítomni byli také českoslovenští účastníci, došlo ke značným komplikacím s harmonogramem koncilu. Úkoly nebyly rozděleny a na sněmu vládnul naprostý chaos. V této situaci se ještě začaly projevovat zdravotní potíže nejvyššího otce, který následně zemřel, a celá synoda byla přerušena. Následné konkláve muselo zvolit nového nejvyššího otce, jímž se stal Pavel VI., který se rozhodl v koncilu pokračovat a dále pracovat na jeho odkazu. Otec Pavel se hned na počátku rozhodl provést několik organizačních změn, celému sněmu se ale ani tak nevyhnuly intriky a skandály. Došlo i na řešení důležitých dokumentů, tento proces pokračoval i ve třetím a čtvrtém jednacím období, které bylo na potvrzené a vyhlášené dokumenty nejhojnější.

Po ukončení II. vatikánského koncilu nastal úkol ještě důležitější než samotný sněm. Veškeré nově ustanovené dekry, prohlášení a konstituce bylo třeba dostat do povědomí celé církve a věřících. Tyto dokumenty bylo třeba rozšířit do celého světa, a to i na místa, kde církev nemá zcela příznivou pozici. Politická a společenská situace ve světě nebyla úplně ideální, objevily se válečné konflikty, protesty a nespokojenost. Pavel VI. se ale nechtěl vzdát a jako první papež navštívil dokonce šest kontinentů, kde se snažil předat nová církevní posláná a ukázat církev v novém světle.

Po více než padesáti letech od ukončení zatím posledního ekumenického koncilu o něm můžeme hovořit v pozitivním slova smyslu, a to hlavně díky jeho hlavním představitelům, otcí Janu XXIII. a Pavlovi VI., kteří si na svá bedra naložili nemalý úkol zmodernizovat celou katolickou církev a více ji přiblížit modernímu člověku. Svou prací jsem chtěla poukázat hlavně na potřebu změny přístupu k věřícím moderní formou, aby církev nepřišla o většinu svých věřících. Doufám a věřím, že se v brzké době v katolické církvi najdou další osobnosti, jako byl reformátor otec Jan XXIII., který nastartoval změnu. Otec František se

hlásí k odkazu II. vatikánského koncilu a je díky těmto názorům a přístupu k víře velice oblíbený a má velký potenciál na ještě větší zlidštění a modernizování celé církve. Snad se najdou i další, kteří mu v jeho poslání pomohou a podniknou náležité kroky k lepším zítřkům.

Jaké další moderní kroky bude katolická církev podnikat v následujících letech pro zlepšení své situace, zvýšení popularity a počtu věřících v římské církvi? To můžeme jen stěží hádat, ale pokud otec František povede svůj pontifikát dále tak úspěšně a skromně, nebojím se říct, že se oblíba katolické církve ještě prudce zvedne a třeba znovu nastane doba její velké slávy. Je ovšem pár faktorů, které by mohly jeho poslání ohrozit. Jedním z nich je vysoký věk římského biskupa a dalším epidemie Covid-19, jež je velice aktuálním problémem, počty nakažených stoupají. První vlna zásadně zasáhla Itálii, mrtvých bylo přes desítky tisíc a otce Františka tato situace nenechává chladným, modlí se za děti Boží, slouží mše bez posluchačů a snaží se pomoci, jak to jen jde.

Seznam použité literatury

Prameny

- Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih); český ekumenický překlad*. 19., (10. opr.) vyd. Praha: Česká biblická společnost, 2013. ISBN 978.
- *Kodex kanonického práva: Úřední znění textu a překlad do češtiny: Latinsko-české vyd. s věc. rejstř.* Praha: Zvon, 1994. ISBN 80-7113-082-6

Monografie

- ALBERIGO, Giuseppe. *Stručné dějiny II. vatikánského koncilu*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Prrincipal, 2008. 172 s. ISBN 978-80-7364-047-7.
- BALÍK, Stanislav a Jiří HANUŠ. *Letnice 20. století: Druhý vatikánský koncil a české země*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. 279 s. ISBN 978-80-7325-268-7.
- BROŽ, Prokop a David VOPŘADA. *Mezi historií a Evangeliiem: existence a život církve ve světle II. vatikánského koncilu*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014. ISBN 9788074651076.
- BROŽ, Prokop. *Církev a II. vatikánský koncil: perspektivy současné ekleziologie*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2015. ISBN 9788074651489.
- FRANTIŠEK a Abraham SKORKA. *O nebi a zemi: [papež František o rodině, víře a úloze církve ve 21. století]*. Praha: Paseka, 2013. ISBN 978-80-7432-305-8.
- FRANZEN, August, Roland FRÖHLICH a Bedřich SMĚKAL. *Malé dějiny církve*. 3., dopl. a rozš. vyd. Přeložil Marta RYNEŠOVÁ. V Kostelním Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. Studium (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 80-7195-082-3.
- GASSO, Domenico. *Papež Jan XXIII*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2014. Osudy (Karmelitánské nakladatelství). ISBN 978-80-7195-746-1.
- JEDIN, Hubert. *Malé dějiny koncilů*. Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1990.
- KREJČÍ, Josef. *Slovo Boží*. Řím: Křesťanská akademie, 1971. Náboženská edice.

- LÉBLOVÁ, Marta. *Církev, sekularizace, nacionalismus: 1. vatikánský koncil, vznik starokatolické církve a vztah katolické církve k sekularizaci a s ní souvisejícímu nacionalismu v letech 1870-1885 v českých zemích habsburské monarchie*. Brno:L.Marek, 2009. Deus et gentes. ISBN 978-80-87127-18-6.
- LEFEBVRE, Marcel. *The Biography*. Angelus Press, 2004, ISBN 9781892331243
- MALÝ, Radomír. *Církevní dějiny*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 2000. 283 s. ISBN 80-7266-083-7.
- McGONIGLE, Thomas and James F. QUIGLEY. *A history of the Christian Tradition, Vol. II: From the Reformation to the Present*. Paulist Press 1996. ISBN 0809136483
- MERVART, Jan. Historické perspektivy křesťansko-marxistického dialogu a konference v Mariánských lázních 1967. In LANDA, Ivan - MERVART, Jan. *Proměny křesťansko-marxistického dialogu v Československu*. Praha: Filosofia, 2017, s. 66.
- MORIN, Dominique. *Učení II. vatikánského koncilu*. Praha: Paulínky, 1999. 63 s. ISBN 80-86025-17-9.
- NEŠPOR, Zdeněk R. *Příliš slábi ve víře: česká ne/religiozita v evropském kontextu*. Praha: Kalich, 2010. ISBN 9788070171479.
- PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil 1962–1965*. Praha: Vyšehrad, 1996. 435 s. ISBN 80-7195-001-7.
- PETRÁČEK, Tomáš. *CÍRKEV, TRADICE, REFORMA. Odkaz Druhého vatikánského koncilu*. Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-853-0.
- POLC, Jaroslav V. *Posvátná liturgie*. Řím: Křesťanská akademie, 1981. Druhý vatikánský sněm.
- SKALICKÝ, Karel. *Církev v Evropě, Evropa v církvi: teologický vhled do dějin Evropy prismaticem svobody a revoluce*. Svitavy: Trinitas, 2019. Studium (Trinitas). ISBN 978-80-86885-43-8.
- SKALICKÝ, Karel a Jolana POLÁKOVÁ. *Za nadějí a smysl*. Praha: Zvon, 1996. Sofia (Zvon). ISBN 80-7113-150-4.
- SKALICKÝ, Karel. *Radost a naděje*. Řím: Křesťanská akademie, 1967.
- ŠRAJER, Jindřich a Lucie KOLÁŘOVÁ. *Gaudium et spes padesát let poté*. Brno: CDK, Centrum pro studium demokracie a kultury, 2015. ISBN 978-80-7325-391-2.

- VIDMAR, John. *Catholic Church through the Ages: A history – 2nd edition*. ISBN 97808809149049
- ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*. Přeložila Helena MEDKOVÁ. Praha: Vyšehrad, 2016. ISBN 9788074297564
- *Koncil a česká společnost: historické, politické a teologické aspekty přijímání II. vatikánského koncilu v Čechách a na Moravě*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2000. *Historia ecclesiastica*. ISBN 80-85959-75-5.

Dokumenty koncilů

Konstituce

- *Dei Verbum* [konstituce II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965.
- *Gaudium et Spes* [konstituce II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965.
- *Lumen gentium* [konstituce II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1964
- *Sacrosanctum concilium* [konstituce II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1963.

Deklarace

- *Dignitatis humanae* [deklarace II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965.
- *Nostra aetate* [deklarace II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965.
- *Optatam totius* [deklarace II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965.

Dekrety

- *Ad Gentes* [dekret II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965
- *Apostolicam Actuositatem* [dekret II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965
- *Christus Dominus* [dekret II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965
- *Inter Mirifica* [dekret II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1963
- *Optatam Totius* [dekret II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965

- *Orientalium Ecclesiarum* [dekret II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1964
- *Perfectae Caritatis* [dekret II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965
- *Presbiterorum Ordinis* [dekret II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1965
- *Unitatis Redintegratio* [dekret II. vatikánského koncilu]. Vatikán (Řím), 1964.

Katechismus

- *Zvěstování víry: holandský katechismus*. 3.vyd. Praha: síť, 2001. ISBN 80-86040-12-7.

Encyklopedie a slovníky

- LIVINGSTONE, E. A. (ed.) et al. *The Concise Oxford Dictionary of the Christian Church*. New York City: Oxford University Press, 2013. 632 s. ISBN 978-0-19-965962-3.

Internetové zdroje (webové portály a stránky)

- Dokumenty 2. vatikánského koncilu - česky a latinsky. *Knihovna pražské metropolitní kapituly* [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://kpmk.eu/index.php/informace/siti-internet-vaticani/35-dokumenty-2-vatikanskeho-koncilu-cesky-a-latinsky>
- Elišce z Mise nový domov požehnal sám papež: Těžce zkoušená rodina dostala nový impulz Zdroj: <https://www.extra.cz/elisce-z-mise-novy-domov-pozehnal-sam-papez-tezce-zkousena-rodina-dostala-novy-impulz>. *Extra.cz* [online]. , 1 [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: <https://www.extra.cz/elisce-z-mise-novy-domov-pozehnal-sam-papez-tezce-zkousena-rodina-dostala-novy-impulz>
- FRANCESCO. *FRANCESCO* [online video soubor]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.francescofilm.com/>
- Francis revolution' rolls on in both symbols and substance. *National catholic Reporter* [online]. Vatican, 2014, , 1 [cit. 2020-12-30]. Dostupné z:

<https://www.ncronline.org/news/vatican/francis-revolution-rolls-both-symbols-and-substance>

- LHOŤAN, Lukáš. Pohanský Papež: František vůbec nepotírá herezi, která může rozdělit římskokatolickou církev. *REFLEX* [online]. 20. 10. 2020, , 1 [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://www.reflex.cz/clanek/komentare/103523/pohansky-papez-frantisek-vubec-nepotira-herazi-ktera-muze-rozdelit-rimskokatolickou-cirkev.html>
- Mléčka, O. *Pavel IV.: Velký i nepochopený papež* (online). Praha: Církev.cz. Vydáno 17. 10. 2014 (cit. 18. 9. 2020). Dostupné na: <https://www.cirkev.cz/archiv/141017-pavel-vi-velky-i-nepochopeny-papez>
- PAPA FRANCESCO - Jorge Mario Bergoglio. *Facebook* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/PapaFrancescoJorgeBergoglio>
- PAPA FRANCESCO. *Instagram* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.instagram.com/franciscus/?hl=cs>
- PAPA FRANCESCO. *Twitter* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: https://twitter.com/pontifex_it?lang=cs
- Papež František: *Církev musí chránit děti a vymýtit zneužívání* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/190224papez-frantisek-chranit-deti-vymytit-zneuzivani>
- Statistika světové katolické církve za rok 2017. *Církev.cz* [online]. [cit. 2020-11-30]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/cs/aktuality/191023statistika-svetove-katolicke-cirkve-za-rok-2017>
- Three-quarters of U.S. Catholics view Pope Francis favorably, though partisan differences persist. *Pew Research Center* [online]. [cit. 2020-10-30]. Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/04/03/three-quarters-of-u-s-catholics-view-pope-francis-favorably-though-partisan-differences-persist/>.
- Vácha: Nová encyklika papeže Františka je přelomovým textem. *Církev.cz* [online]. [cit. 2020-12-30]. Dostupné z: <https://www.cirkev.cz/archiv/150618-vacha-nova-encyklika-papeze-frantiska-je-prelomovym-textem>
- WITKOWSKI, D'Anne. Suffer little children New documentary exposes pedophilia in Catholic Church. *Between the Lines* [online]. 2. 11. 2006, , 1 [cit. 2021-01-03]. Dostupné z: <https://pridesource.com/article/20810/>

Přílohy

1. Seznam ekumenických koncilů
2. Modlitba
3. Sen o církvi

Příloha č. 1: **Seznam EKUMENICKÝCH KONCILŮ**

Níže naleznete veškeré v minulosti svolané ekumenické koncily. Mezi ty nejvýznamnější zcela jistě patří první čtyři, kde docházelo k ustálení základních pravidel víry. V této diplomové práci se konkrétně zaměřím na jeden, který je v moderních dějinách nejvýznamnější – II. vatikánský koncil.

1. I. nikajský koncil (325)
2. I. konstantinopolský koncil (381)
3. Efezský koncil (431)
4. Chalkedonský koncil (451)
5. II. konstantinopolský koncil (553)
6. III. konstantinopolský koncil (680–681)
7. II. nikajský koncil (787)
8. IV. konstantinopolský koncil (869–870)
9. I. lateránský koncil (1123)
10. II. lateránský koncil (1139)
11. III. lateránský koncil (1179)
12. IV. lateránský koncil (1215)
13. I. lyonský koncil (1245)
14. II. lyonský koncil (1274)
15. Viennský koncil (1311–1312)
16. Kostnický koncil (1414–1418)

17. Basilejský koncil (1431–1449)
18. V. lateránský koncil (1512–1517)
19. Tridentický koncil (1545–1563)
20. I. vatikánský koncil (1869–1870)
21. II. vatikánský koncil (1962–1965)

Příloha č. 2: Modlitba

Modlitba za otce Františka od Paula M. Zulehnera vyňata z knihy Papež František a jeho reforma církve.

„Ve stínu Tvých křídel je naše útočiště“, zpívám se žalmistou, Bože náš! A myslím na Františka, Tvého biskupa v Římě.

Ani ve snu mne nenapadlo, že bych ve svém pokročilém věku mohl ještě jednou prožít ve Tvé církvi takové vzepětí. Zřejmě se Františka zmocnil Tvůj Duch, onen Duch, jehož jsi ve své církvi v hojnosti seslal na Druhém Vatikánském koncilu, Duch, který se nedá zkotit, jak říká František, i kdybychom si to ve své pohodlnosti a ustrašenosti sebevíc přáli.

Tvůj Duch z něj dělá také nebojácného karatele. Mocným tohoto světa mluví do svědomí. Dávej mu pravá slova, avšak otevři také uši a srdce mocných, kteří rozhodují o válce a míru. František nechce připustit, aby další a další přicházeli o život ve vlnách Středozemního moře, aby museli prechat před terorem a válkami zuřícími v tolika oblastech světa. Dej, ať nadále zůstává neochvějným obhájcem míru.

I to, že se František rád nazývá římským biskupem, ve mně budí naději, že se skrze jeho odvážné kroky blíží naplnění modlitby Tvého Syna. Abychom byli jedno – to bylo Ježíšovým niterným přáním. On zajisté již předem zkoušel rány svého rozděleného těla. On byl v oněch mnoha mrtvých, které po sobě zanechalo krvavé rozštěpení církve v Evropě. Nenávist mezi křesťany způsobila, že si mnozí nad tvou církví zoufali – má být odstraněna, žádali velcí myslitelé. Dej, ať je František obrazem církve bezmocné, která se zříká veškerého zla. Kéž najde spojence v sesterských evangelických církvích, které spolu s ním prosím Evropu, aby oběma konfesím odpustila, že utopily Tvé evangelium v krvi.

A ještě něco: František si přeje, abychom se stali chudou církví pro chudé. Dej, abychom se my, křesťané a křesťanky v bohatých zemích, od něho učili. Dej i nám odvahu angažovat se ze všech sil právě tehdy, kdy za to nemůžeme nic očekávat, A nech nás jednat politicky, abychom chudým nedávali a nemuseli i v budoucnu dávat jen almužny, nýbrž aby v lidstvu, jednom a jediném, přibývalo spravedlnosti a lidé všude na světě mohli žít svobodně a důstojně.

Už teď děkuji za to, že František jako první papež chystá encykliku, která má bránit ničení našeho životního prostředí.

Dej, aby mohl ještě dlouho vést Tvou církev, pokorně a pevnou rukou. Kéž najde

mnoho odhodlaných spolupracovníků, a to i mezi biskupy. A kdyby snad někdo usiloval o jeho život, necht' najde útočiště ve stínu Tvých křídel.¹³⁸

¹³⁸ ZULEHNER, Paul Michael. *Papež František a jeho reforma církve*, Praha: Vyšehrad, 2016, str. 108.

Příloha č. 3: Sen o církvi

Dovolím si vám zde zprostředkovat „sen o církvi“ od Otta Hermanna Pesche, které mé srdce velice zasáhlo a rozhodla jsem se ho zde neopomenout.

„Sním o církvi, která jasně a zřetelně říká, že je tu pro evangelium a pro víru lidí. Sním o církvi, která se ani v teorii, ani v praxi nedomnívá, že se musí napomáhat evangeliu nejrůznějšími „opatřeními“, bez ohledu na lidská srdce. Sním o církvi, která ve svém sebe pochopení a ve svém projevu spojuje nejlepší prvky katolického, luterského, reformovaného i ortodoxního pojetí církve a v plodném napětí. Sním o církvi, která se staví proti byrokratizaci, jakmile jen to věcné nutnosti jen trochu připouštějí, a která s lidmi jedná jinak, než jak je to obvyklé u státní správy. Sním o církvi, v níž už nikdo nebude muset mít strach, když bude vcházet do „farního úřadu“. Sním o církvi, v níž už nebude možné „stát se něčím“ jinak než cestou evangelia. Sním o církvi, která životem svého společenství nabídne moderní společnost a jejím údajným věcným nárokům hodnověrný obraz naprosto jiného soužití. Sním o církvi, která vydrží i konflikty a vypořádává se s nimi jinak než „svět“ a v níž nikdo nemůže využít otázky správného výkladu evangelia k osobnímu prosazení. Sním o církvi, v níž se už nikdo nestrachuje o evangelium a víru, i když neprobíhá všechno na všech místech světa stejně jako na jednom určitém místě. Sním o církvi, která chápe svou „svátostnost“, onu vítěznou přítomnost Boží milosti v sobě jako osvobozující svobodu, která se každý den při pohledu na konkrétní osoby i při pohledu na struktury přesvědčivě modlí: „Odpusť nám naše viny!“ Sním o církvi, která zní svoje skutečné místo, která tedy v nauce i v životě jasně ukazuje, že sama není nebeským Jeruzalémem, nýbrž že je určena k zániku, až přijde Boží království, kde už bude pouze to, čemu pozemská církev připravuje cestu a na co ukazuje: společenství s Bohem a se všemi navzájem.“¹³⁹

¹³⁹ PESCH, Otto Hermann. *Druhý vatikánský koncil: 1962-1965*, Praha: Vyšehrad, 2014, str. 366.

Abstrakt

Ve své práci jsem se dopracovala k několika závěrům. Svátí otcové Jan XXIII., Pavel IV. a František, kteří následovali odkaz II. vatikánského koncilu a hlásí se k němu, jsou ve společnosti mnohem oblíbenější než papeži, kteří mají odlišný názor a k zatím poslednímu ekumenickému koncilu se nehlásí. Pro veřejnost je zcela klíčová otevřenost osobnosti a přístup papeže k modernizaci církve. Dalším zásadním aspektem pro dnešní církev je bezpochyby mediální svět.

Abstract

In my thesis I came to several conclusions. Holy Fathers John XXIII., Paul IV. and Francis, who followed and related the legacy of II. of the Vatican Council to, are much more popular in society than the popes, who have a different opinion and do not support the last ecumenical council. The openness of the personality and the pope's approach to the church modernization is for public absolutely necessary. Another crucial aspect for today's church is for sure the media world.